

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Senioři komunikují s novými technologiemi

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Vypracovala:

Kateřina Bombíková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Senioři komunikují s novými technologiemi zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Dobromilicích dne 20. dubna 2010

Podpis

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat svému zaměstnavateli České Spořitelně a.s., která mi umožnila jak studium, tak i práci pro Nadaci České Spořitelny. Zde jsem poznala mnoho zajímavých lidí, kteří i ve svém pokročilém věku mají neustále potřebu si rozšiřovat své znalosti a obzory poznání.

OBSAH

Úvod	2
1. Senior	5
1.1. Definice pojmu	5
1.2. Zastoupení seniorů v populaci	6
1.3. Dělení lidského života	9
1.4. Přejchod mezi aktivním životem do sémia	10
1.5. Přehled odchodu lidí do sémia ve vybraných zemích EU	13
1.6. Přístup ČR k seniorům	15
2. Vzdělávání seniorů	17
2.1. Nadační fond Livie a Václava Klausových	18
2.2. Věda a edukace seniorů	19
2.3. Důvody dalšího vzdělávání v období sémia	23
2.4. Mnohagenerační společnost	25
2.5. Vzdělávání v Německu v porovnání s edukací v ČR	26
2.6. Tradiční a moderní přístup k informacím	30
3. Nadace, sdružení	33
3.1. Nadace manželů Livie a Václava Klausových	34
3.2. Nadace České Spořitelny	34
3.3. Asociace Univerzit třetího věku U3V	35
3.4. Lektoři zájmového vzdělávání	37
4. Praktická část	41
4.1. Průběh kurzu	41
Závěr	47
Resumé	48
Anotace	49
Seznam použité literatury	50
Seznam příloh	52

Úvod:

Celý svět je scéna

a muži, ženy, všichni jsou jen herci.

Mají svá „vystoupí“ a „odejde“

a jeden herec hraje v sedmi aktech
až sedm úloh. Nejprve nemluvnátko,
v peřince vrnící a cintající.

Pak žáčka s torbou, s červánkovým líčkem,

jenž, fňukaje a nerad, jako šnek
se šourá do školy. Pak zamilovaného,
jenž vzdychá jako pec a tklivě „její“

opěvá obočí. Pak vojáka –
karaj, karamba! – s kníry jako pardál,

hráče a rváče lechtivého na čest,
bublinu slávy lovícího v jícnech
nabitých děl. Pak pana sudího
kulatým bříškem dobře napapaným,
s pohledem přísným, bradkou pěstovanou,
omšelé průpovídky ronícího.

Tak hraje, hraje, až v šestém aktu
přehraje na dědka. Má bačkory,
na nose brýle, u opasku měšec,
mladistvé spodky, ještě zachovalé,
se na něm plandají a mužný hlas
mu směšně přeskakuje do fistulky
a piští zas jak děcku. Sedmý akt,
jímž smutně napínavý děj se končí,
je čiré zapomnění, pryč a pryč
je zrak a sluch a čich a chuť a všechno.

William Shakespeare: Jak se Vám líbí

(Přeložil E.A. Saudek)

Na začátek své bakalářské práce jsem použila úryvek ze hry Williama Shakespeara: Jak se Vám líbí. Tento krátký úryvek z jeho hry se mi vryl do paměti a v jeho době plně vystihoval životní cyklus lidí, jak postupují svým životem, jeho rozdělení na 7 etap je aktuální až do dnešních dnů. Ovšem s pokrokem technologie, s rostoucí délkou života je možné, že za pár let, již těchto 7 etap stačit nebude a toto číslo bude nutné navýšit. Existuje li nějaká hranice či nikoliv se v současné chvíli nedozvíme. Ale je velice pravděpodobné, že příští generace již toto číslo navýší.

S rostoucím tempem života, zvyšující se úrovní života jsou kladeny vyšší nároky na všechny členy společnosti včetně seniorů. Je nutné, aby se i ve svém pokročilém věku neustále vzdělávali a dokázali tak zůstat plnohodnotnými členy společnosti, nikoliv na jejím okraji. Jen málokdo z nich však si dokáže přiznat nutnost dalšího vzdělávání či prohlubování svých znalostí. Celá společnost se již pomalu plně řídí pomocí počítačů či jinými moderními technologiemi.

Bakalářskou práci rozděluji na část vymezující pojem senior, jak dělíme lidský život a přechod mezi jednotlivými stupni se zaměřením na přechod z pracovně činného období na odpočinek. Na činnost Nadačního fondu Livie a Václava Klausových včetně průběhu samotného kurzu. V další části se zaměřím na mnohagenerační společnost, vzdělávání seniorů, které následně porovnam se vzděláváním v jiné zemi Evropské Unie. Konkrétně se bude jednat o porovnání edukace seniorů v ČR a Německu.

V poslední části se zaměřím na nadace, se kterými spolupracuji a které zároveň podporují vzdělávání seniorů hlavně v oblasti počítačové gramotnosti. Ke konci práce také upozorním na nutnost i pravidelné přípravy samotných lektorů.

Ve své práci poukážu na nutnost celoživotního vzdělávání, opětovného začlenění seniorů do aktivního života, jak pracovního, tak sociálního. Nutnost zpřístupnění všech možných informací pro všechny generace a všemi dostupnými prostředky.

Bakalářská práce je zpracována formou analýzy literatury a podkladů, vlastních zkušeností a za využití informací z průzkumu provedeného na kurzu „Senioři

komunikují“. Díky tomuto kurzu jsem se seznámila již se značným počtem seniorů, kteří po absolvování kurzu se cítili daleko plnohodnotnějšími členy společnosti.

1. Senior

1.1 Definice pojmu

„Co se týká vymezení pojmu senior, ještě v nedávné době byl všeobecně používán pro osoby starší 60 let, v poslední době se však tato hranice stále častěji posouvá na 65 let. Termín je někdy ve společnosti (a zcela nepřesně) ztotožňován s rolí důchodce, ačkoli se prosazuje chápání seniora jako někoho, kdo je aktivnější, soběstačnější a bohatší než důchodce.

Obecně používané je dělení seniorského věku:

1. rané stáří: 60 – 74 let, mladí senioři
 2. vlastní stáří: 75 – 89 let, staří senioři
 3. dlouhověkost: 90 a více let, velmi staří senioři “
- (Šerák, 2008, s. 183)

Stáří dále můžeme dělit na takzvaný třetí a čtvrtý věk.

Typickými znaky pro třetí věk je ještě dostatečná samostatnost, aktivita, schopnost edukace a nezávislost na svém okolí a rodinných příslušnících. Z této skutečnosti také vychází nabídka vzdělávacích kurzů či Univerzit třetího věku, kde se předpokládá, že edukanté či posluchači budou látku chápat a aktivně se do výuky zapojí.

Čtvrtý věk se oproti tomu vyznačuje značnou nesamostatností a závislostí na svém okolí, státu a rodině. Je nutné jim pomáhat se základními potřebami a možnost další edukace je zde již skoro nemožná. U těchto lidí schází ve většině případů již schopnost tak dlouho udržet pozornost. Dále si jednotlivě poskytnuté informace spojit a následně použít. Pokud se senior dostane až do čtvrtého věku, velice často se u něj objevují tyto negativní rysy osobnosti, jako hádavost, opakované vracení se do minulosti a neustálé porovnávání s tím, co bylo a co je teď, obviňování svého okolí ze snahy jim ublížit. Tyto rysy osobnosti mají za následek sociální izolaci, diskriminaci, předsudky vůči této skupině obyvatel. Dále se u těchto lidí velice často projevují velice časté a těžké zdravotní obtíže, ohrožení chudobou, či velice často jsou tito lidé okrádání či zneužívání jak ze strany rodinných příslušníků, tak i mladistvých, opakovaně

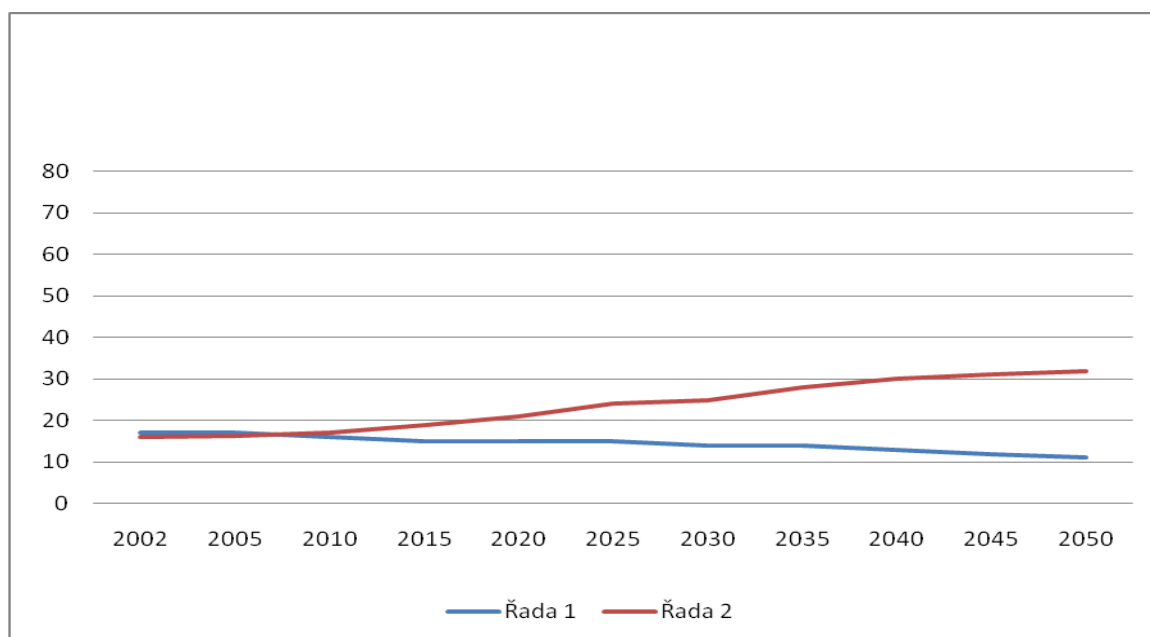
trestaných, drogově či jiným způsobem závislých. Do této skupiny můžeme také zahrnout pracovníky sociálních služeb a zdravotní personál. (Jedná se samozřejmě o osoby, které buďto k tomuto činu dohnala vyhrocená situace, či potřeba uspokojit některou ze svých závislostí). „ Uvádí se např., že v ČR žije přes 7% důchodců pod hranicí chudoby.“ (Šerák, 2008, s. 184)

1.2 Zastoupení seniorů v populaci

“V České republice senioři v současné době představují 18,4% populace, což odpovídá zhruba 1,88 milionu lidí. Do budoucna se toto číslo bude neustále zvyšovat.“ Jak z důvodu prodlužování života, tak z důvodu pozvolného poklesu natality v ČR. Podle určitých prognóz bude v seniorském věku každý třetí obyvatel. Velice silný vliv na tento jev bude mít i stárnutí ročníku narozených mezi 45 – 65 rokem minulého století, kteří budou postupně do seniorského věku stárnout. „Dle předpovědi ČSÚ tento počet po mimořádném zvýšení natality mezi lety 2005- 2015 opět poklesne a bude mít klesající tendenci.“ Tento vývoj se ovšem dá očekávat i v ostatních zemích. Již v této době dochází k poklesu jedinců ve středním věku, kteří jsou ekonomicky činní. Postupně přecházejí do skupiny seniorů, kde tuto skupinu značně rozšiřují. „Mezi lety 1975 – 2025 naroste při zachování současných trendů podíl seniorů ve světové populaci o 225 %.“ Tento vývoj společnosti představuje závažný sociální a hlavně ekonomický problém. V budoucnosti bude nutné přehodnotit pohled na podíl zaměstnanosti různých věkových skupin. (Šerák, 2008, s. 185)

Pokud se alespoň na chvíli zastavíme a rozhlédneme kolem sebe, vidíme neustálý kontakt několika generací. Ovšem né všichni si dokáží najít mezi sebou optimální komunikační rozhraní. S narůstajícím počtem jedinců v seniorském věku bude nezbytné toto rozhraní plně a kompatibilně nastavit a přizpůsobit všem účastníkům společnosti.

Graf nárůstu seniorů v populaci v průběhu následujících cca 50 let

Zdroj: Šerák, 2008, s. 185

Popis grafu:

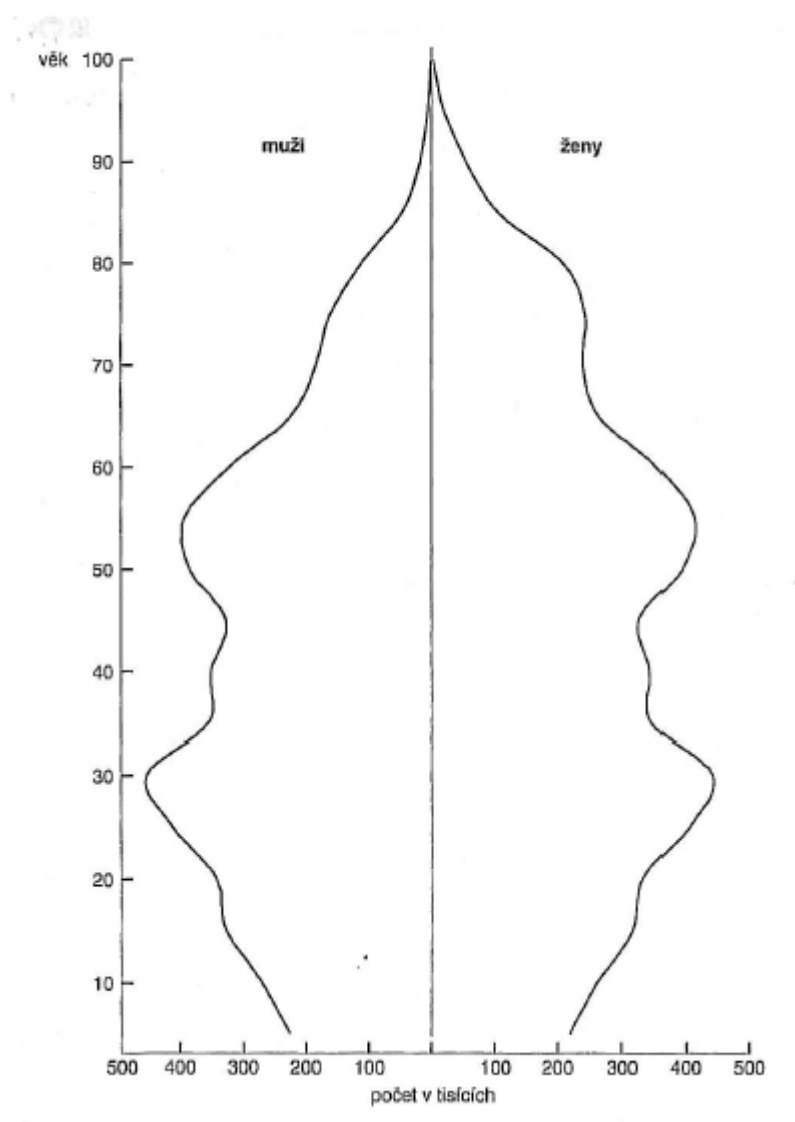
řada 1: lidé ve věku 15 -64

řada 2: lidé ve věku 65 +

Horizontální hodnoty: letopočet

Vertikální hodnoty: procentuální zastoupení v populaci

Graf Pyramidy života v České republice rok 2001

Zdroj: Říčan, 2004, s. 291

Na výše uvedeném grafu je vidět, jak rozmanitý vývoj dle věku i pohlaví život má. Pokud se podrobněji zadíváme na graf, zjistíme, že žen ubývá pomaleji oproti mužům. Při překonávání různých životních milníků, dochází ze strany jedince k sumarizaci dosavadního života a zároveň ke stanovení dalších, buď dílčích, či celkových životních cílů. Po překonání hranice 50 let života většina lidí změní nejen životosprávu, ale pokud se v tomto věku dostaví již určité zdravotní potíže, tak i žebříček svých hodnot.

“Už v roce 1943 popsala americká lékařka Dunbarová podle klinických pozorování *osobnost muže náchylného k infarktu* a k jiným srdečním onemocněním.

Od té doby řada výzkumníků upřesnila její popis zhruba takto: v odborné literatuře se mluví o tzv. A-typu osobnosti, jeho opak se označuje jako B-typ. Většina lidí je nevyhraněná, můžeme je umístit někde mezi typy A a B.“ (Říčan, 2004, s. 293)

1.3 Dělení lidského života

Lidský život již od starověku byl dělen na typická stádia, která platí pro většinu zástupců populace ve stejném věku. Pro rozdělení vývojových stádií člověka použijí rozdělení dle Pavla Říčana – „Vývojová psychologie:

- 1: Prenatální období: od početí do narození
- 2: Kojenecké období: od narození do konce prvního roku života
- 3: Období batolete: od prvního do třetího roku života
- 4: Období předškolního dítěte od 3 do 6 let
- 5: Mladší školní věk: 6 – 11 let
- 6: Pubescence: 11 – 15 let
- 7: Adolescence: 15 – 20 let
- 8: Mladá dospělost: 20 – 30 let
- 9: Třicátá léta: 30 – 40 let
- 10: Čtyřicátá léta: 40 – 50 let
- 11: Padesátá léta: 50 – 60 let
- 12: Život po padesátce, stáří (semium) dělíme dále na:
 - rané stáří: 60 – 74 let, mladí senioři
 - vlastní stáří: 75 – 89 let, staří senioři
 - dlouhověkost: 90 a více let, velmi staří senioři.“

(Říčan, 2004, s. 54 - 55)

„Posledním obdobím lidského života se zabývá věda zvaná Gerontologie. Tento pojem pochází z řeckého slova gerón – starý muž. Latinsky se geront řekne senex, od tohoto označení je odvozen pojem senilní a senilita.“ (Říčan, 2004, s. 332)

Další psychologické dělení vývoje člověka:

Erik H. Erikson (1902 - 1994)

Navrhl a popsal osm vývojových stádií, z nichž každé je charakterizováno nějakým typem konfliktu.

1. Období orálně senzorké (od narození do jednoho roku života)
2. Období svalově anální (druhý až třetí rok života)
3. Období lokomotoricky genitální (třetí až pátý rok života)
4. Období latence (šestý až dvanáctý rok života)
5. Puberta a adolescence (dvanáctý až dvacátý rok života)
6. Mladší dospělost (dvacátý až třicátý rok života)
7. Dospělost (třicátý až šedesátý rok života)
8. Zralý věk (od šedesáti let života do smrti)

Lawrence Kohlberg (1927-1987)

Kohlberg rozlišuje tři hlavní fáze morálního vývoje

- Prekonvenční morálky (předškolní věk)
- Konvenční morálky (školní věk)
- Postkonvenční morálky (dospělost)

Zdroj: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>

1.4. Přejchod mezi aktivním životem do sémia

„Švančara říká, že stáří zaskočí člověka obyčejně stejně nepřipraveného jako pubertální tělesné změny.“ (Říčan, 2006, s. 313)

V současné chvíli je odchod z aktivního pracovního života v České republice stanoven zvlášť pro muže a ženu. Dalším kritériem pro možnost odchodu z aktivního pracovního života je počet porozených dětí, délka odpracovaných let či charakter povolání. Dalším důležitým kritériem je zdravotní stav (částečný či plný invalidní důchod, který je v současné chvíli nahrazen prvním, druhým a třetím stupněm invalidity) Každý jedinec se s odchodem s aktivního života vyrovnává jinak. Lépe jej snášejí ženy, s vidinou péče o vnoučata a manžela jim odchod nepřipadá tak nepřekonatelný. V tomto období je zde opět možnost objevit druhého z partnerů,

na kterého nezbyvalo přes pracovní nasazení tolik času a pochopení. Je zde možnost obnovit dávno odložené koníčky, či jejich plné rozvinutí. Naplnění touhy po cestování nebo starost o zahrádku. Aktivita s odchodem do důchodu nemusí být na útlumu, právě naopak. Ne všichni v plně aktivním pracovním věku si však přejí, aby nastal i jejich čas na životní změnu a všelijak tuto změnu odkládají. Nejvíce se toto projevuje u duševně pracujících lidí obzvláště pak u lékařů, akademiků, výzkumníků a obdobných profesí. Mnohdy však zástupci těchto duševních činností nemají na výběr a musí tzv. přeluhovat přes důchodový věk, jelikož není zajištěna dostatečným počtem jejich zastupitelnost.

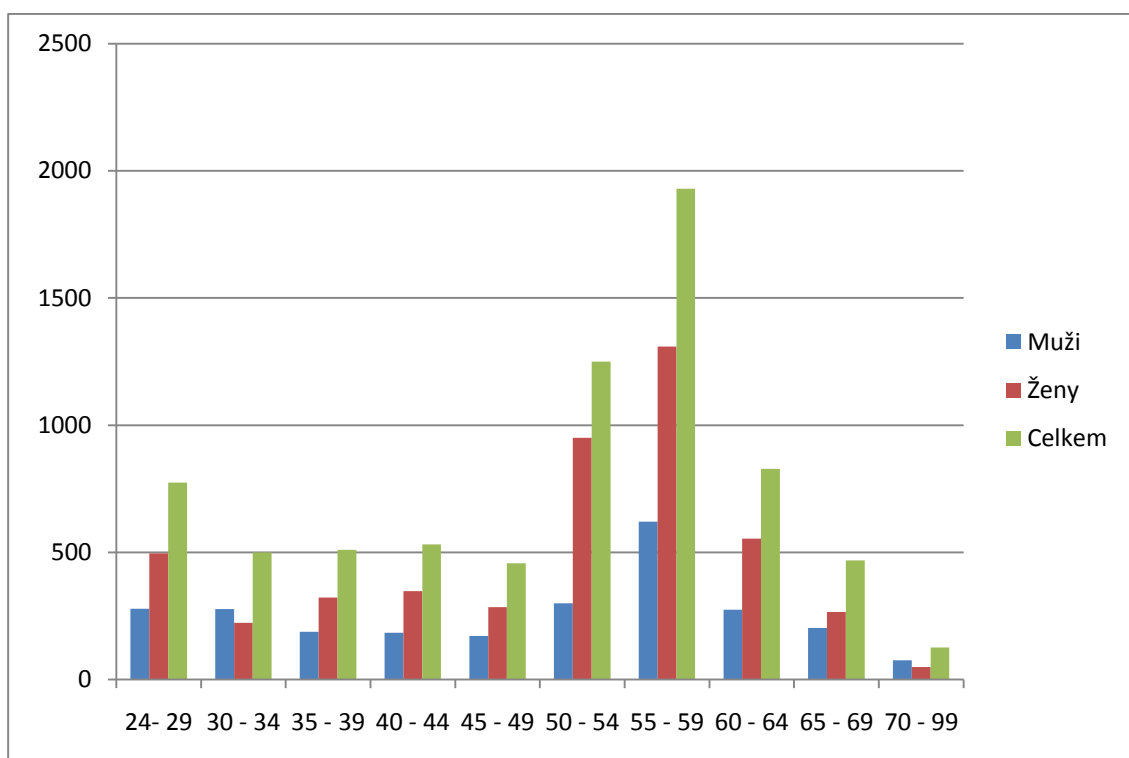
Příklad profesního přeluhování:

Zubní lékaři vykonávající povolání v ČR dle věku a pohlaví

Věk	Muži	Ženy	Celkem
24 – 29	278	496	774
30 – 34	277	223	500
35 – 39	188	322	510
40 – 44	184	348	532
45 – 49	172	285	457
50 – 54	300	950	1250
55 – 59	621	1309	1930
60 – 64	275	554	829
65 – 69	203	266	469
70 – 99	76	50	126
Celkem	2574	4803	7377

Zdroj: časopis České stomatologické komory 2010, ročník 20, č. 3.

příloha Ročenka 2009

Zdroj: časopis České stomatologické komory 2010, ročník 20, č. 3.
příloha Ročenka 2009

Na výše uvedeném grafickém vyjádření tabulky ze strany 13 je zřetelně vidět, že největší procento pracujících lékařů je mezi věkem 50 – 59. Pokud tyto hodnoty porovnáme s počtem nových lékařů či s těmi, kteří jsou v oboru do 10-ti let, je až alarmující jak slabé jsou nástupnické ročníky. Zde je prokázáno nedostatečné zajištění pokračujících pracovníků v této profesi. Je tedy nutné, aby lidé ve skupině 50 – 59 let svůj odchod do sémia odložili, případně alespoň částečně pokryli svou přítomností nedostatek zubních lékařů. Obdobně jsme na tom i v jiných specializovaných oborech či v řemeslnických službách. Zde je také nedostatečně zajištěn nástupnický počet lidí.

Z těchto výsledků, je tedy nutné vycházet do budoucna a dlouhodobým plánováním předejít těmto kritickým situacím, kdy jsou lidé, kteří pracují v určitých oborech, nedostatečně zastoupeni mladšími ročníky. Je zde nutné aktivní zapojení státu přes Ministerstvo školství, které má v kompetenci schvalování otevření nových oborů

či rozšíření počtu tříd v těchto nedostatečně obsazených oborech. Vlastní zapojení škol a učilišť je také na místě, je nutné správně oslovit budoucí studenty a jejich rodiče, kteří mají největší vliv na výběr budoucího povolání jejich dítěte. Správně zvolená strategie prezentace oboru dokáže přilákat daleko více žáků, než pouhé zařazení do katalogu otevíraných oborů pro následující školní rok. A tímto se zajistí dostatečný počet nástupců ve většině oborů. Další možností, jak doplnit počet lidí, jsou rekvalifikační kurzy, které nabízejí Úřady práce. Tímto je možné pokrýt řemeslné profese či nedostatek pracovníků ve službách z řad občanů ČR.

1.5. Přehled odchodu lidí do sémia ve vybraných zemích EU

Země	Muži	Ženy
Dánsko	67	67
Finsko	65	65
Švédsko	65	65
Německo	65	65
Belgie	65	63
Itálie	65	60
Rakousko	65	60
Polsko	65	60
Velká Británie	65	60
Česká republika	63	62
Slovensko	62	60

Zdroj: Šerák, 2008, s. 186

Dle uvedené tabulky je odchod občanů ČR do důchodu z aktivního pracovního života s porovnáním většiny států EU na nižší nebo srovnatelné úrovni. Lidé v uvedeném věku si ovšem ještě jako nepotřební pro pracovní proces nepřipadají a svůj odchod na odpočinek, pokud to jde, oddalují.

Stárnutí populace a nutnost prodloužení odchodu na odpočinek si uvědomuje z mladší generace, téměř její polovina. „Na nutnost změny systému a zároveň pohledu na starší generaci jsme upozorňováni od 60. let 20. století. Sociální vědy hovoří o tzv. ageismu tj. věkové diskriminaci, která se týká starších z nás.“
(Šerák, 2008, s. 186)

Nutnost této změny si uvědomují i přední představitelé celého světa a jako jeden z prvních počínů celosvětového významu můžeme považovat rok 1999, kdy byl organizací OSN vyhlášen rokem seniorů a jeho mottem byl slogan „Společnost pro všechny věkové skupiny“. Jako další celosvětový pokyn ke změně tohoto stavu můžeme považovat vyhlášení Charty základních práv EU z roku 2000, kdy deklaruje v článku 25 „... Unie uznává a respektuje práva seniorů na důstojný život, nezávislost a účast na společenském a kulturním životě“.

„OSN již v roce 1982 zaštitila zasedání prvního Světového shromáždění o stárnutí ve Vídni (další setkání proběhla v roce 1992 a 2002). Další počiny OSN ve prospěch seniorů: UN Principles for Older person (1991), UN international Plan of action on Ageing (2002). Další celosvětovou organizací zabývající se kvalitou života seniorů je Světová zdravotnická organizace (WHO), která má za jeden ze svých úkolů také „Zdraví pro 21. Století“ jako hlavní priority WHO pro seniory se dají považovat tyto části dokumentu, které představují hlavní priority pro opatření ve prospěch seniorů:

- Zajištěnost: zajistit základní biologické potřeby
- Autonomie: zachování svých práv
- Participace: opětovné aktivní zapojení do společnosti
- Důstojnost: kvalita života, respekt před stářím a moudrostí
- Seberealizace: upřednostnění vlastních zájmů, potlačovaných za pracovního aktivního života „

(Šerák, 2008, s. 187)

1.6. Přístup ČR k seniorům

Již v komunistickém Československu si tehdejší režim uvědomoval nutnost zajištění důstojného stáří seniorů, kteří pomáhali budovat republiku po 2. světové válce. Díky znárodnění půdy a převodu veškerých soukromých podniků do rukou lidu, došlo také k sociálnímu posunu ohledně péče o starší členy rodiny, kdy tento jen neustále přetrvává a dochází k jeho prohlubování.

Jako první počín změny postavení seniorů ve společnosti můžeme považovat: „Zásady péče o staré občany (1977), nebo program přípravy na stáří v ČSSR (1983), který trval až do roku 1990. Jako nástupce těchto programů můžeme považovat Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004 – 2006 (2002). Tento plán využívá mezinárodní doporučení a strategie a jako hlavní cíle si stanovuje „vytvoření příznivého celospolečenského klimatu pro seniory a řešení otázky stárnutí“. Program je zaměřen do celkem 10 oblastí:

- Etické principy (16 opatření)
- Přirozené sociální prostředí (9 opatření)
- Pracovní aktivity (17 opatření)
- Hmotné zajištění (7 opatření)
- Zdravý životní styl a kvalita života (10 opatření)
- Zdravotní péče (8 opatření)
- Komplexní sociální služby (17 opatření)
- Společenské aktivity (1 opatření)
- Vzdělávání (14 opatření)
- Bydlení (5 opatření)

(Šerák, 2008, s. 187-188)

Oblast vzdělávání je rozdělena celkem do 14 opatření, je tedy jasně prokazatelný zájem státu na vzdělávání seniorů a jejich opětovné začlenění do společenského i pracovního života.

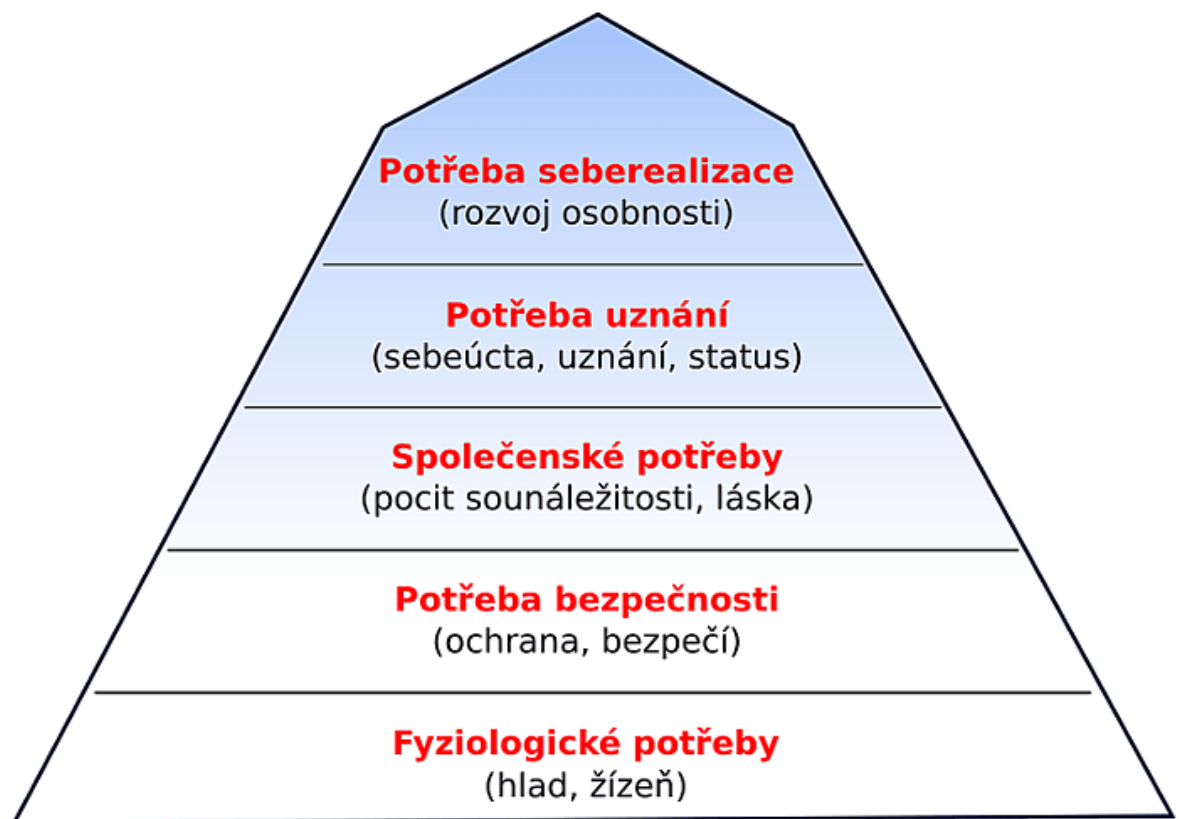
Dle výše uvedených informací je tedy nutné změnit pohled na dnešní seniory, a opětovně je začlenit do společnosti. „Senioři dnes představují značnou kupní sílu, jednu z hlavních ekonomicky činných skupin nejen jako silná kupní síla s vyhraněným

spektrém potřeb, ale i jako vlastníci 75% národního bohatství.“ Senioři uskutečňují skoro polovinu nákupů střednědobého a dlouhodobého charakteru. Je tedy nutné zaměřit pozornost i na tuto ekonomicky silnou skupinu.“ (Šerák, 2008, s. 188)

2. Vzdělávání seniorů

Již humanistická pedagogická psychologie i při svém dělení na dva směry americký – pozitivistický, kdy ústřední myšlenkou tohoto směru je to, že člověk je přirozeně dobrý, chce se rozvíjet a uplatnit (hl. představitel Rogers) a směr evropský – negativní, kdy tento směr byl hluboce ovlivněn 2. sv. válkou a proto se zabývá především smyslem života (představitel Frankl – zakladatel logoterapie), přiznává potřebu člověka po neustálém rozšiřování obzorů a nutnosti neustále objevovat něco nového. Již Maslow rozvinul ve své teorii potřeb, které sestavil do pyramidy podle postupného uspokojování i potřebu po uznání a seberealizaci.

Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: [internet-http://zrcadlo.blogspot.com/2008/06/maslowova-pyramida.html](http://zrcadlo.blogspot.com/2008/06/maslowova-pyramida.html)

Již staří Římané tvrdili „Mens sana in corpore sano“ (ve zdravém těle zdravý duch). Toto tvrzení je sice již velice staré, ale stále je v něm silná pravda. Většiny vzdělávacích kurzů či přednášek na Univerzitách třetího věku se zúčastňují senioři

bez vážných zdravotních potíží. V kategorii studentů je počítačová gramotnost skoro 100%, mezi seniory se pohybuje na úrovni 4,5%.

2.1. Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových

V roce 2007 položila seniorům otázku paní Livie Klausová, která zněla: „Co pro Vás v rámci Nadačního fondu mohu udělat?“ A dostala překvapivou odpověď: „Dejte nám internet.“

Potřebu osvojit si tuto schopnost komunikace s okolním světem projevilo takové množství lidí, které dokázalo překvapit jak svou četností, tak naléhavostí tohoto požadavku. Od uskutečnění tohoto dotazu již nebylo daleko k činům a od roku 2007 pořádá nadační fond manželů Livie a Václava Klausových každoročně kurz počítačové gramotnosti s názvem Senioři komunikují. Projektem, který byl zahájen v roce 2007 již realizoval 423 kurzů ve 292 městech a celkem jej už navštívilo skoro 4500 seniorů. Toto číslo je velice úctyhodné, jelikož náklad na kurz pro skupinu, která má maximálně 12 posluchačů mohl být do konce roku 2009 včetně DPH 25.000,- Kč pro rok 2010 je však tato částka snížena na 21.000,-Kč.

V roce 2009 proběhlo 170 kurzů ve 132. městech a pořádalo jej 40 pořadatelů. Pro velký počet zájemců však žádný z doposud konaných 423 kurzů ještě neuspokojil poptávku seniorů po tomto vzdělávání. V roce 2009 dosáhl počet studentů přes hranici 1700 posluchačů, 70% z nich tvořily ženy. Z důvodu omezení finančních prostředků však pro rok 2010 je plánováno pouze 100 kurzů což je oproti předchozím létům značný pokles. K tomuto poklesu dochází z důvodu ekonomické krize. Projekt je sice podporován 2 nadnárodními společnostmi, ale i tak dochází k jeho útlumu (Nadace České spořitelny a společnost T-Mobile Czech Republic, a.s.).

Cílem celého projektu ze základní představení a vštípení počítačové gramotnosti pro seniory, kteří ještě nemají žádnou znalost této technologie a jsou tudíž úplnými začátečníky. Posluchači mají k dispozici bezplatný 14-ti hodinový týdenní kurz, na kterém se naučí základní obsluhu PC s využitím internetu, založí si vlastní elektronickou poštu a zároveň se jí naučí aktivně používat, psát text, nalézt požadované

informace na internetu. Další cíl je naučit seniory používat platební kartu a mobilní telefon. Z celkového fondu 14 vyučovacích hodin, kdy se počítá 60 minut, jako vyučovací hodina je 12 hodin výuky věnováno ovládnutí a aktivního používání PC. Po jedné hodině výuky je věnováno používání platební karty a mobilního telefonu. Počet účastníků na posledním ročníku (2009) včetně vyčíslení nákladů na 170 kurzů je uveden v následující tabulce.

	Uzavřené smlouvy	Již realizováno
Počet pořadatelů	54	40
Počet měst a obcí	281	132
Počet kurzů	437	170
Počet studentů		Více než 1700
Celkem	8.241.960,20 Kč	3.563.569,00 Kč

Zdroj: Výroční zpráva Nadace ČS, rok 2009

Projekt Senioři komunikují, se snaží zabránit rozšíření jevu kulturního a sociálního stárnutí. Sociální stárí se na každém z nás projevuje jiným způsobem, jeho negativnímu dopadu se dá zabránit připuštěním vlastního věku, možností a schopností. Není jednoduché přestat se odvracet od okolního stárí, i když sám jsem stár a nesoustředit se na mládí ve svém okolí i za předpokladu, že se mi nedostává žádné odezvy.

2.2. Věda a edukace seniorů

Při vzdělávání dospělých se od poloviny 20. století utváří samostatná věda zvaná gerantogika, která byla původně konceptem vedena jako teorie výchovy a vzdělávání pro stárí ve stárí. „V současné chvíli se vychází z rozšířeného pojetí gerontagogiky, které zahrnuje prakticky veškeré edukační aktivity spojené se seniory, konkrétně:

- Edukace seniorů jako hlavní těžiště zájmu vědy
- Preseniorská edukace, zahrnuje přípravu na stárí
- Proseniorskou edukaci, zahrnující aktivity zacílené na mezigenerační porozumění a společenské uznání stárí “

(Šerák, 2008, s. 189)

K velkému rozvoji gerontologie došlo především od 60. let 20. století, kdy dochází k výrazné změně chápání společnosti ohledně edukace seniorů jako samostatné skupiny. V průběhu následujících let dochází ke zvýšenému podnětu vzdělávání seniorů, jelikož si společnost uvědomuje nutnost zajištění bezpečného a důstojného stáří, kdy pomocí vzdělávacích kurzů či Univerzit třetího věku dosáhnou senioři na opětovné plnohodnotné zapojení do společnosti.

Dlouholeté výzkumy a pozorování potvrdily, že i starší lidé mají dostatečné schopnosti pro učení. Výzkum dále dokázal, že tělesná a duševní výkonnost se v průběhu života projevuje různě. Zatímco tělesná výkonnost začíná kolem 50. roku života ustupovat, výkonnost duševní ji už po 30. roce život překonává, a postupně narůstá. Například W. A. Owens zkoumal v druhé polovině dvacátého století, v rozmezí 31 let skupinu 127 mužů. Jeho výsledkem bylo zjištění, že po této době dosahovali sledovaní jedinci v předložených testech prakticky stejných výsledků. (Šerák, 2008, s. 189)

V období sémia pokles schopnosti učit se a přednášenou látku si pamatovat klesá, ale tento proces není zcela nezvratný, potřebným tréninkem kognitivních schopností jej lze částečně zvrátit, v ojedinělých případech dosáhnout i určitého zlepšení. „Laboratorní testy prokázaly, že studenti ve věku 40 – 45 let potřebují k naučení stejné látky v průměru o 10-20% více času než žáci o generaci mladší. Zmíněný závěr však neznamená sníženou schopnost seniorů učit se, pouze je nutné poskytnout jim více času pro zvládnutí určité látky. Tento pokles není až do 60 let věku tak markantní.“ (Šerák, 2008, s. 190)

Vztah mezi věkem a vybranými schopnostmi

Bez poklesu nebo s možností dalšího růstu s postupujícím věkem	Paměť pro jednoduché informace, profesní paměť, paměť pro tóny, slovní zásoba, všeobecná informovanost
S určitým poklesem	Motorická rychlost, senzomotorická koordinace, tradiční školní učivo, analogické usuzování
S nejméně výrazným poklesem	Výbavnost nulových informací, učení se symbolům, vštipivost čísel a bezsmyslných slabik

Zdroj: Šerák, 2008, s. 187-188

Z uvedených aspektů můžeme odvodit následující překážky a omezení efektivního učení seniorů:

- “Osvojování nových poznatků zabere starším lidem více času
- Seniori si obtížněji osvojují logicky nestrukturované informace
- Problém představuje i nedostatečně zvládnutá strategie učení
- Látka prezentovaná větší rychlostí omezuje kvalitu i kvantitu naučeného
- výraznějším způsobem, než je tomu u mladších osob
- Zatímco delší přestávky během procvičování naučeného vedou u mladších osob k zlepšení jejich pracovního výkonu, u seniorů se výkon naopak zhoršuje
- Podstatnou roli v procesu učení hraje fyzický a psychický stav jedince, především případná zdravotní omezení
- Významný je rovněž stupeň aktivity a síla motivace
- Učební látka by měla mít v každém případě intencionální charakter“

(Šerák, 2008, s. 190)

Preseniorskou edukaci může, také do značné míry ovlivnit fakt prožívání dřívějších životních fází. Platí zde totiž přímá úměra: čím lépe prožiji předcházející etapu, tím lépe

zvládnou i životní etapu současnou. Je tedy nutné již v pracovním procesu se zajímat o svůj přechod do aktivního stádia. Primárně jde o tyto hlediska života:

- Zdravotní: dlouhodobé osvojení zásad zdravého životního stylu, prevence chorob, znalost budoucích fyziologických změn organismu způsobených stárnutím a jejich minimalizaci
- Sociální: příprava na změnu životního stylu s odchodem do stádia, nalezení volno časových aktivit, které budou uplatňovat již v době plného pracovního zatížení, rozšíření mimopracovních kontaktů, postupné obnovení již zpřetrhaných vazeb na své okolí
- Ekonomické: vyřešení budoucího poklesu příjmu, kdy si svoji dosavadní úroveň budou chtít zachovat, je nutné již v pracovním aktivním životě od začátku vytvářet rezervy na penzi (penzijní připojištění, životní připojištění, pravidelné investování do fondů, stavební spoření atd.) zabezpečení vhodného materiálního zázemí (obnova jak vozového parku, tak i domácích spotřebičů)

“Cíle tohoto vzdělávacího působení lze vyjádřit pomocí hesla ROSA

R- racionální postoj (mít pro stárnutí porozumění a pochopení)

O- orientace na budoucnost (umění a vůle plánování, potřeba těšení)

S- sociální kontakty (neustále udržovat styky s přáteli, společenská aktivita)

A- aktivita (dodržování pravidelných duševních i tělesných aktivit)“

(Šerák, 2008, s. 192)

Z psychologického pohledu je na problém aktivního stárnutí pohlížet s předpokladem zachování všech majoritních potřeb, stejně jako kdyby byl senior ve středním věku. Je nutné upevňování potřeb aktivity a užitečnosti pro společnost.

„Při edukační práci se seniory jde především o saturaci následujících potřeb.“

(Šerák, 2008, s. 193)

- Nezávislost (zachování neomezeného přístupu ke službám a hlavně vzdělání)

- Participace (zachování aktivní účasti v procesu rozhodování, neomezené šíření vlastních poznatků, spoluúčast na vytváření spolků, sdružení atd.)
- Seberealizace (plně rozvinout svůj potenciál ke vztahu kultury, duchovnu a rekreaci)
- Důstojnost (zachování si důstojnosti i po uplynutí pracovně aktivní části života, automatický nárok na slušné zacházení, zamezení vykořisťování a zneužívání seniorů)
- Dostupnost péče (neomezený přístup ke zdravotnickým, právním a sociálním službám)

2.3. Důvody dalšího vzdělávání v období sémia

Důvody, které vedou seniory k dalšímu vzdělávání či prohlubování již získaných znalostí jsou u každého jedince různé. Jeden z mnoha aspektů neustálé účasti na různých přednáškách, kurzech, výstavách. Důvodem ovšem může být i strach z osamocení či demence. Dalším motivem pro vzdělávání, je i nedostatek času v období pracovního života, kdy práce a rodina zabrala veškerý čas, který dotyčný měl. Edukace seniorů je však pouze na pasivní bázi, doposud zde není žádný způsob jak, jak tyto posluchače, kteří jsou vědomostně, zkušenostmi na svém vrcholu zapojit. “Na Slovensku existuje Asociácia seniorov expertov, která v této oblasti vzdělávání vyvíjí značné množství aktivit.“ (Šerák, 2008, s. 194)

Myšlenka vzdělávání seniorů pochází z Francie, kde bylo poprvé seniorům umožněno studium na vysoké škole. Z této země pochází i první Univerzita třetího věku. “Za předchůdce Univerzity třetího věku považujeme Open University ve velké Británii, lidovou akademii či Volkshochschulen seniorů v Německu.“ Při edukaci seniorů můžeme, také použít metody zájmového vzdělávání kde často mluvíme o výchově ve volném čase, pro volný čas a volným časem. Smyslem tohoto učení je plné využití volného času. Zájmové vzdělávání zasahuje svou činností do mnohých oblastí lidského života. (Šerák, 2008, s. 194)

Funkce zájmového vzdělávání.

- Světónázorová (orientace v pochopení světa a postavení jedince v něm)
 - Všeobecně vzdělávací (rozšiřování a aktualizace poznatků)
 - Sociálně adaptační (formování k zvládnutí sociálních rolí)
 - Sociálně integrační a kontrolní (předávání a vytváření systému hodnot k posilování soudržnosti, integrace lidí do společnosti)
 - Kompenzační (překonání jednostrannosti a nedostatků výchovy, případně jednostranného pracovního vytížení a omezení prostoru pro seberealizaci)
 - Popularizační (šíření poznatků, stimulace k dalšímu vzdělávání)
 - Propagandistická (formování postoje jedince k aktuálním problémům)
 - Kvalifikační (znalosti a dovednosti nutné k zvládnutí pracovní síly)
 - Ekonomická
 - Konzervační (uchovávání hodnot, zachování kontinuity)
 - Aktualizační, inovační (překonávání již dříve získaných zastaralých poznatků)
 - Relaxační (včetně relaxačního působení umění, velkou roli zde hrají emoce)
 - Regenerační
 - Profylaktická (hodnotné naplnění volného času, překonání monotónnosti, nudy a stereotypu)
 - Seberealizační
 - Komunikativní či afilační (vzájemný styk mezi jedinci na základě společných zájmů, rozšiřování okruhu známých)
 - Expresivní (např. umělecké aktivity, realizace charitativních činností a zálib)
- (Šerák, 2009, s. 55)

Jak jsem již uvedla, je nutné, aby si každý jednatel uvědomil nutnost svého neustálého aktivního zapojení do společenského života a sám tak zabránil své vlastní budoucí společenské a sociální izolaci.

2.4. Mnohagenerační společnost

Z uvedených informací nám vyplývá, že opětovné aktivní zapojení seniorů do společenského života není nutné prosazovat v tradičně mnohagenerační společnosti, kde společné soužití několika generací působí jako vzájemná edukace mládí na stáří a opačně.

Pokud se k takovému modelu rodiny a společnosti opět vrátíme, nebude nutné opětovně navazovat mezigenerační vazby. Předsudky, které v současné chvíli panují mezi mládeží a seniorskou generací pramení z neznalosti mnohageneračního soužití a nemožnosti vstřebávat od raného věku těchto osobních zkušeností.

Z důvodu celkového stárnutí populace je nezbytně nutné, aby při edukaci seniorů byly zapojeny i nejmladší věkové skupiny obyvatel a toto vzájemné ovlivňování povede k pozvolnému oboustrannému učení o společném soužití. V tomto případě se pak dá hovořit o integračním modelu vzdělávání. Nejvhodnější možností je provádění společných aktivit těchto rozdílných věkových skupin, ať už se jedná o společné výlety, chataření či jiné zájmové činnosti.

S rychlým životním stylem, který v této době panuje, však také přicházejí i vědecké objevy které člověku umožňují žít daleko déle, než žili naši předkové. Česká správa sociálního zabezpečení evidovala v červnu roku 2009 více než 312 stoletých lidí. Z těchto seniorů narozených v roce 1909 bylo 254 žen a 58 mužů. Již z těchto údajů je patrné razantní prodlužování lidského života, v současné chvíli tito senioři spadají do skupiny velmi staří senioři (90 a více let). Do budoucna však bude nutné přizpůsobit životní styl a naši životní náplň i tomuto důležitému aspektu, kdy bude nutné počítat s daleko delší délkou života, než do nedávné minulosti. Toto může mít jak dopad na ekonomiku, zdravotnictví tak i k zásadní proměně struktury obyvatelstva. “Od roku 1984 se délka života ve vyspělých zemích neustále zvyšuje. Mezi země s rekordní délkou života patří Japonsko, Francie, Švédsko. Prognózy, které předpovídají lineární vývoj průměrné délky života, předpovídají, že v roce 2050 bude očekávaná délka života výrazně přes 90 let (94 plus, minus 2,8 let). “ (Gruss, 2009, s. 44, s. 51)

“Rostocký index” zpracovaný v rostockém centru, který ratifikuje ekonomické důsledky demografických změn, ukazuje, že změna uspořádání stále se prodlužujícího života by mohla jednak obohatit život každého jedince a dále by mohla přispět k lepšímu ekonomickému uspořádání. Tento index nám umožňuje spočítat dopady celkového stárnutí společnosti. (Gruss, 2009, s. 55)

2.5. Vzdělávání v Německu v porovnání s edukací v ČR

S nutností dalšího vzdělávání stejně jako v České republice tak i v Německu není ztotožněna ani polovina generace, která přesahuje věk 50 let. Stejně jako u nás, tak i zde se do dalšího vzdělávání zapojují hlavně lidé, kteří mají vyšší vzdělání či vysoké postavení. Není výjimkou, že ucelené celoživotní vzdělávání nacházíme pouze u lékařů, právníků, IT techniků, výzkumníků a dalších specializovaných profesí, kde nutnost neustálého vzdělávání je nutná pro zachování pracovní pozice.

“Demografické předpovědi týkající se věkového složení německé populace v roce 2050 hovoří o minimálně 40% podílu šedesátiletých.“ (Gruss, 2009, s. 153)

Definice vzdělávání dle Wilhelma von Humboldta:

“Vzdělávání je proces zahrnující kromě akademické kvalifikace i osobnostní a všeobecně vzdělávací obsahy. Na tomto chápání vzdělání je rovněž postavena i definice celoživotního učení evropské komise. Definice komise říká, že celoživotní učení zahrnuje vědomosti a schopnosti z profesí, osobní, sociální a občanské oblasti.“ (Gruss, 2009, s. 153)

„Podíváme-li se na vývoj středních hodnot pěti základních faktorů osobnosti (big five) – emocionální stabilita, extroverze, otevřenost (intelekt), přívětivost a svědomitost, musíme dojít k názoru, že s narůstajícím stupněm vzdělání roste i míra otevřenosti novým vědomostem a zkušenostem.“ Reálný příklad zažíváme každý den sami na sobě, pokud dojde i k nepatrné změně našeho naučeného dne, tak se s touto změnou obtížně vyrovnávají jedinci se základním vzděláním. (Gruss, 2009, s. 158)

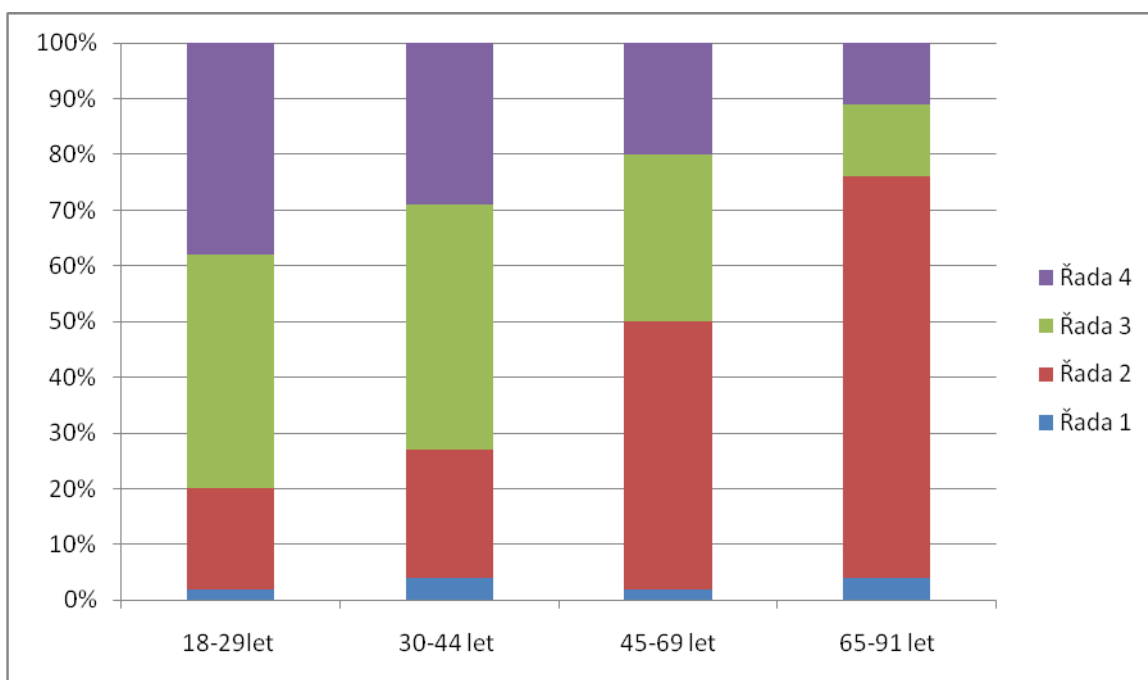
Čím vyšší je vzdělání, tím vyšší je i schopnost si tuto změnu odůvodnit a snáze ji akceptovat. To jak člověk zvládá základní životní situace či vyhraněné do krajnosti se mu bude hodit i v pokročilém věku. Tato schopnost je obzvláště nutná, pokud senior

v pokročilém věku onemocní, je nutné, aby svůj stav porovnával se svým okolím, tzn. se stejně starými jedinci, nikoliv se svým stavem před cca 5-10 lety. Tento vztah můžeme uplatnit i při posuzování svých schopností. Je nutné opět porovnávat svůj výkon s někým, kdo je na stejné úrovni jako já, nikoliv sám se svým výkonem v minulosti.

Tento princip platí stejně jako v ČR, Německu, Itálii, po celém světě.

Dnešní Německo považuje vzdělání za jeden z nejdůležitějších zdrojů úspěšného prožití osobního a profesního života. Neschopnost dokončit úplné střední či středně odborné vzdělání vede k postupnému celoživotnímu neúspěchu. Jako povzbuzující fakt můžeme vnímat novou definici povinné školní docházky a její úspěšné zakončení. Je zde kladen vysoký důraz na růst vzdělanosti. Negativní dopad tohoto vzrůstu je také markantní, dochází ke značným mezigeneračním rozdílům v míře a výšce vzdělanosti. Tlak na neustálé zvyšování kvalifikace je zde kladen na všechny věkové kategorie stejně. Lidé, kteří jsou těsně před odchodem na odpočinek, či do konce svého aktivního pracovního života mají do deseti let, se musejí vypořádat s daleko větším množstvím informací, než jejich mladší kolegové, kteří již vyššího vzdělání dosáhli při standardním studiu.

Nejvyšší dosažené vzdělání v německé populaci podle věku.

Zdroj: (Gruss, 2009, s. 161)

Legenda grafu:

- řada 1: dosažené vzdělání – bez ukončeného vzdělání
- řada 2: dosažené vzdělání – ukončená obecná, nebo základní škola (zhruba 8-9 let školy)
- řada 3: dosažené vzdělání – ukončená reálná škola (zhruba 10 let)
- řada 4: dosažené vzdělání – maturita, nebo všeobecná zkouška (tzf. FH-Reife-zralost)

Dle informací obsažených v grafu je zde viditelný značný nárůst vzdělanosti u mladších ročníků. Zvyšování kvalifikace již není otázkou pouhé celistvé školní otázky, ale stává se v Německu celoživotní záležitostí, která pracující i seniory provází na každém kroku. “Sociologická anketa *Všeobecná sociologická anketa* (Allbus,2004), nebo *Berlínská studie průběhu života* Institutu Maxe Plancka pro výzkum vzdělávání ukazují, že riziková skupina lidí, která opouští školský systém bez jakékoliv závěrečné zkoušky, se snížila ve věkové kategorii 18-26 let ze 7-8 % populace na pouhé 1% populace.“ Tento pozitivní vývoj má do budoucna pozitivní vliv jak na vyspělost německé populace, tak i na celoživotní zájem o vzdělání, informace, seniorské edukace. Již se zde projevuje změna mentality ohledně vlastní odpovědnosti jedince za své

postavení ve společnosti a zároveň se tak prohlubuje jeho nezávislost na sociálním systému. „Platí zde přímá úměra: čím vyšší je dosažené vzdělání, tím větší šance na úspěch na trhu práce.“ (Gruss, 2009, s. 161)

“Sít’ „stárnutí“, jejíž vznik v rámci Institutu Maxe Plancka podnítl P.B.Baltes, je nadějným a slibným začátkem spolupráce mezi dvěma americkými a německými univerzitami a mezinárodní výzkumnou školou Maxe Plancka („The Life Course: Evolution and Ontogenetic Dynamics“) zřízenou Institutem Maxe Plancka pro lidský vývoj (výzkum vzdělání, Berlín).“ (Gruss, 2009, s. 162)

Ve věku 20-44 let pokračuje v celoživotním vzdělávání pouze 45 -55% obyvatelstva. S pokračujícím věkem však toto číslo nadále klesá a ve věku mezi 60-64 lety klesá na pouhých 20%. Pokud tento vývoj srovnáme s minulostí, dostáváme se k údajům, kdy se edukací po 60 roku života v roce 1991 zajímalo méně než 10% populace. (Gruss, 2009, s. 161)

Pokles o zájem o vzdělávání je stejný jako u občanů ČR, lidé s vyšším vzděláním i s blížícím se odchodem na odpočinek neustále doplňují vzdělání a k další edukaci se nestaví negativně. Lidé s nižším dosaženým vzděláním se s blížícím odchodem na odpočinek naopak dalšího vzdělávání straní a nabízené možnosti nevyužívají. Pokud ano tak se jedná o ojedinělé případy, nebo nutnost změnit své profesní zaměření při ztrátě zaměstnání - rekvalifikační kurzy.

Německo je považováno za jednoho z vyspělých a ekonomicky stabilních členů EU. Pokud budeme chtít dosáhnout stejné ekonomické stability, je nutné u občanů ČR podporovat celoživotní vzdělávání a s prodlužující se délkou aktivního života, pozdějším odchodem na odpočinek je nutná připravenost státu a vzdělávacích zařízení na uspokojení potřeb společnosti od těch nejmladších skupin až po seniory. Senioři budou do budoucna tvořit značnou část ekonomicky aktivní populace. Budou naší hybnou silou.

2.6. Tradiční a moderní přístup k informacím

Za historicky nejstarší instituce zájmového vzdělávání můžeme považovat knihovny. Tato forma vzdělávání má na území ČR dlouholetou tradici. “První knihovna na území byla založena již v roce 1775 v Olomouci jako veřejná univerzitní knihovna. Následně v roce 1777 pak Veřejná c. k. univerzitní knihovna v Praze. V roce 1772 pak vzniká v Praze první čítárna a knihovna.“ Další podobné instituce začínají vznikat na základních školách a gymnáziích. Na konci 19 stol. existovala na území ČR již značná síť veřejných knihoven a čítáren. (Šerák, 2008, s. 97)

Historický vývoj počtu knihoven Na území ČR

Rok	Počet veřejných knihoven	Počet svazků v knihovnách
1897	267	193 000
1905	3208	1 073 000
1910	4451	1 573 117
1920	2885	1 360 000
1925	8000	3 179 000
1935	9292	5 589 000

Zdroj: (Šerák, 2008, s. 98)

Tento značný nárůst jak počtu knihoven, v nich obsažených svazků nás vede k závěru, jak hluboko historicky sahá snaha národa o vzdělávání a snaze poskytnout vzdělání a informace tak, aby byli dostupné všemu lidu.

“V letech 1989 – 1997 zaniká v ČR 642 veřejných knihoven.“ V současné chvíli je ovšem naštěstí trend opačný a je opětovně podporován volný přístup k informacím, do knihoven se zavádí také možnost kopírování, veřejně přístupného internetu, pořádají se zde různé studijní akce.

Srovnání služeb knihoven výpůjčky X doplňkové služby:

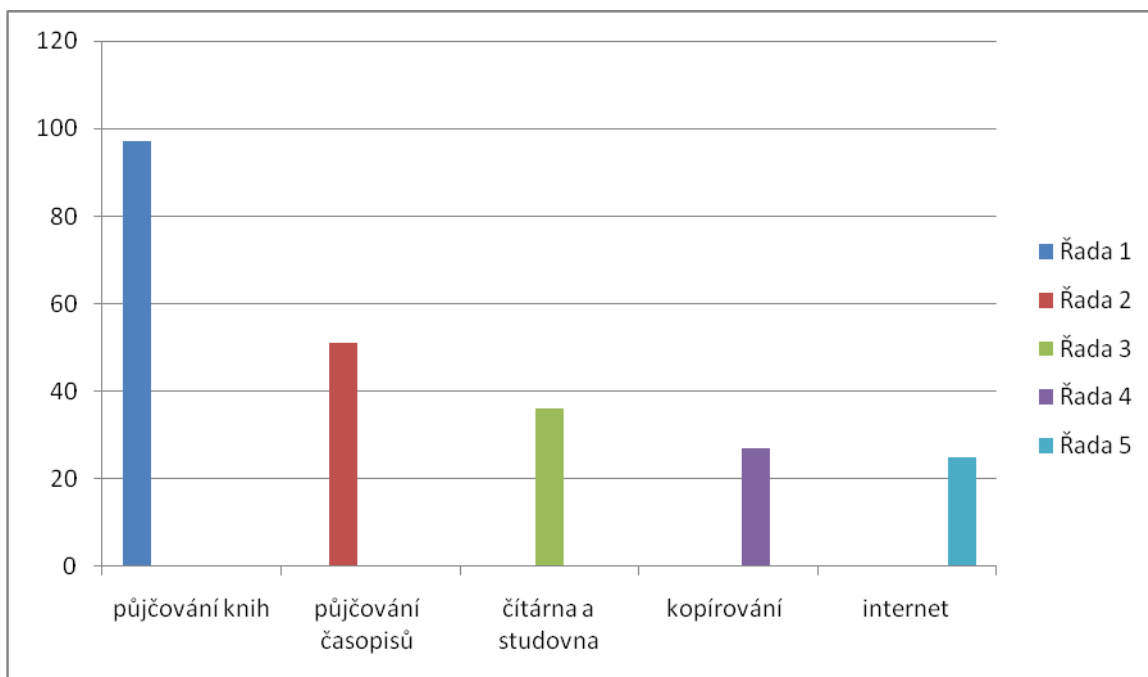
	Rok 2003	Rok 2007
Počet knihoven	6 046	5 533
Počet poboček	959	810
Počet knihovních jednotek	61 043 825	62 303 632
Registrovaní čtenáři	1 524 328	1 458 468
Počet výpůjček	71 663 329	67 394 938

Zdroj: (Šerák, 2008, s. 100)

Doplňkové služby	Rok 2003	Rok 2007
Počet vzdělávacích akcí	51 051	59 018
Počet studijních míst	21 847	39 056
Počet počítačů	5 111	10 319
Aktivní připojení na síť	3 798	9 160
Počet návštěvníků na internet	-	2 731 359

Zdroj: (Šerák, 2008, s. 100)

Využívání služeb nabízených knihovnami:

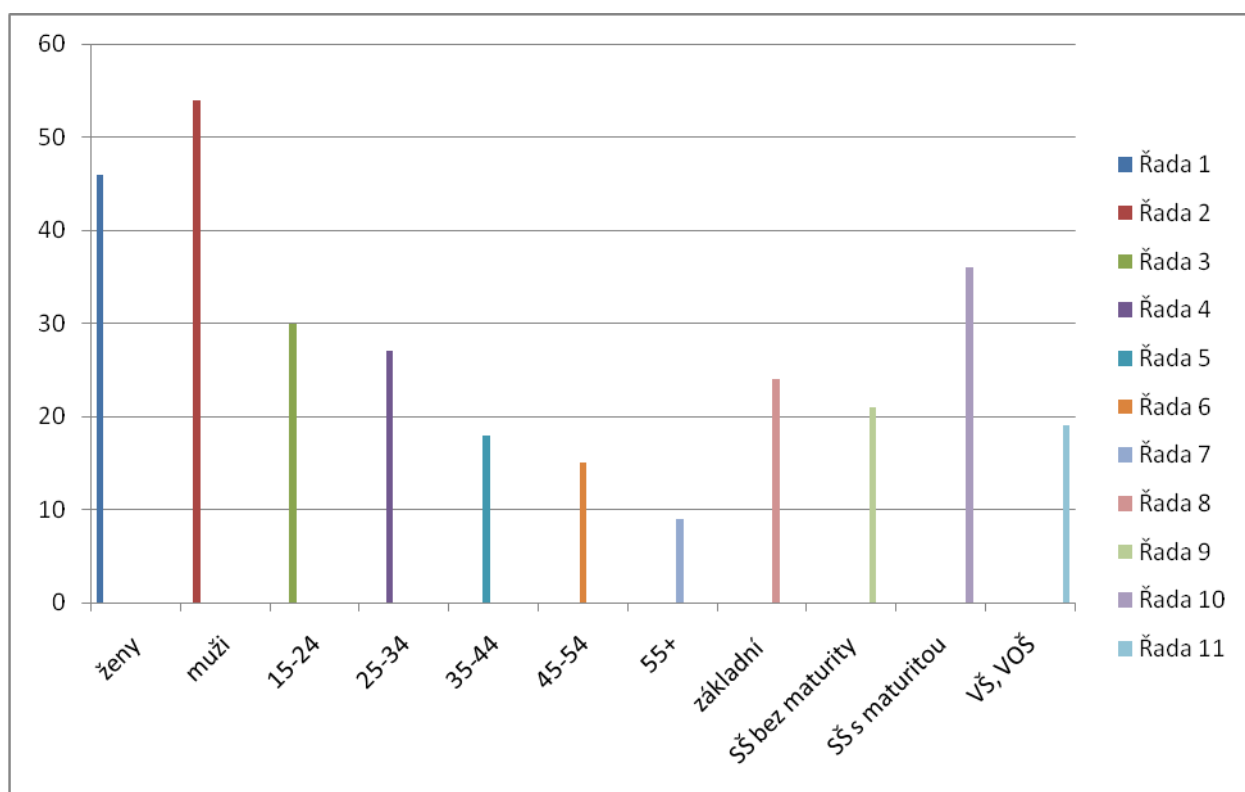

Zdroj: (Šerák, 2008, s. 101)

Opakem veřejných knihoven, kdy je nutné se dostavit na určité místo je v současné době hojně využívaná možnost mobilního internetu. Internet v mobilním telefonu, internet na přenosném PC, internet v kavárnách, v autobusech, vlacích. Internet je všude kolem nás. Pokud porovnáme rychlost vyhledávání informací, je v tomto pohledu tento způsob nepřekonatelný. Jeho negativní stránka je ovšem jeho vysoká cena a možnost zneužití osobních dat.

Téměř polovina mladší populace si nedokáže představit být pouhý jeden den bez možnosti připojit se na internet. Jejich druhý život na sociálních sítích začíná být až na úrovni závislosti. Hrozí zde kromě rizika zneužití osobních dat a identity i možnost navázání vztahu s pedofilem či jinak narušeným jedincem.

Demografické údaje o uživateli internetu v%

Zdroj: (Šerák, 2008, s. 114)

„Podle údajů ČSÚ za rok 2007 vlastní počítač v ČR 40% domácností, z toho je k internetu připojeno 81%. Toto číslo je ovšem pod hranicí průměru EU.“

(Šerák, 2008, s. 115)

3. Nadace, sdružení

V rámci aplikace konceptu celoživotního vzdělávání přijal Parlament ČR v roce 2006 zákon „179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Rozšíření možnosti celoživotního vzdělávání, do kterého spadá i edukace seniorů.“ Pomocí ucelené nabídky informací o kurzech, nadacích mají zájemci o vzdělávání možnost si jednotlivé nabídky porovnat, jejich kvalita ovšem kolísá a je velice obtížné co vše se v jednotlivých oborech nabízí. (Zákon 179/2006 Sb., Šerák, 2008, s. 112)

Vývoj počtu neziskových organizací

Název	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Občanské sdružení	33 566	37 869	39 450	44 139	46 352	48 432	48 804
Organizační jednotka sdružení	23 811	26 221	26 537	29 066	29 724	30 347	30 878
Obecně prospěšná společnost	60	199	539	652	726	530	609
Nadace	5 274	4 901	3 324	323	304	314	322
Nadační fond	-	71	610	736	761	781	799
Církevní právnická osoba	3 600	4 194	4 205	4 809	4 964	4 847	4 822
Celkem	66 311	73 455	74 665	79 715	83 557	85 251	86 234

Zdroj: (Šerák, 2008, s. 111)

Z uvedené tabulky se dozvídáme o postupném úbytku nadací a následném ustálení na počtu do 350 (údaje k roku 2003).

3.1. Nadační fond Livie a Václava Klausových

Zakladateli tohoto fondu jsou manželka prezidenta republiky Ing. Livia Klausová, CSc. a prezident republiky Prof. Ing. Václav Klaus, CSs. Nadační fond byl oficiálně zapsán do nadačního rejstříku dne 25. srpna 2003 v Praze. Posláním tohoto nadačního fondu je hlavně podpora sociálním, vzdělávacím a humanitárním projektům. Mezi podporované aktivity patří v současné době tyto aktivity ze strany fondu:

- jazykové kurzy
- stipendia
- řidičské průkazy
- kroužky
- startovné do života
- senioři komunikují
- individuální příspěvky při ztížené životní situaci

Všechny tyto aktivity plně odpovídají statutu nadačního fondu. Mezi edukační aktivity můžeme zařadit skoro všechny programy, které momentálně fond podporuje. Projekt Senioři komunikují jsem již popsala v kapitole 2.1 Nadační fond Livie a Václava Klausových.

3.2. Nadace České Spořitelny

Dne 30 ledna 2002 zřídila Česká Spořitelna a.s. Nadaci České Spořitelny za účelem podpory v oblastech kultury, vzdělávání, ekologie, humanity, sociální pomoci vybraným případům, komunálních aktivit, charity a sportu. Cílem nadace je plnit poslání, kvůli kterým byla založena a mezi lidmi šířit naději v době, kdy ji ztrácení. Nedílnou součástí se stává nepřetržitá finanční pomoc od zřizovatele.

Nadace české Spořitelny je jedním ze dvou sponzorů projektu Senioři komunikují, který zaštituje Nadační fond Livie a Václava Klausových. Od počátku tohoto projektu jej financuje ze svých zdrojů. Tyto zdroje jsou nejen z finanční sféry, ale i z řad

zaměstnanců zřizovatele, kdy na každém kurzu se jej zúčastní jeden, který představí práci s platebními kartami, internetovým bankovníctvím a odpoví na dotazy posluchačů. Mezi další podporované projekty s vazbou na seniory patří Život 90, občanské sdružení a program Senioři vítáni.

Mezi další podporované projekty patří i financování internetového portálu Seniorum.cz kde si senioři mohou nejen nastavit dle svých zrakových potřeb zobrazení informací, ale jsou zde uvedeny veškeré důležité odkazy, mezi které patří důležitá telefonní čísla, možnost radit se s odborníky, odkaz na inzerci, virtuální výstavy a informace o vzdělávání.

3.3. Asociace Univerzit třetího věku AU3V

AU3V byla založena v roce 1993 z podnětu několika odborníků, kteří se na svých univerzitách a VŠ zabývali edukací seniorů. Z důvodu nedostatku těchto kurzů byla navázána úzká spolupráce na mezinárodní úrovni. Hlavně se jednalo o spolupráci s AIUTA (Internation Association of the Universities of the Third Age), EFOS (European Federation of Older Students) a evropské informační sítě pro U3V. V současné chvíli má AU3V pouze 31 aktivních členů. Sídlo této organizace je v Brně.

Zdroj: <http://au3v.vutbr.cz/>

U3V:

V Brně se v současné době nachází 4 U3V: jedná se konkrétně o tyto školy:

- Masarykova Univerzita
- Veterinární a Farmaceutická univerzita Brno
- Vysoké učení technické v Brně
- Mendlova zemědělská a lesnická univerzita v Brně

Na všech těchto vysokých školách se nacházejí studenti, kteří již dávno opustili lavice středních škol či gymnázií. Každá z nich nabízí posluchačům rozdílné tematické zaměření přednášek a exkurzí. Vybere si zde proto skoro každý, kdo má zájem o edukaci i v období sémia.

U3V na Masarykově Univerzitě v Brně:

Před 20 lety byla založena U3V na první Univerzitě v Brně, od jejího založení se těší velice vysokému zájmu mezi seniory, kdy jsou její kurzy každoročně již před ukončením termínu podání přihlášek plně obsazeny. 6 a 7 dubna 2010 se konala konference k výročí založení této U3V, kdy bylo provedeno shrnutí celých 20-ti let působnosti této vzdělávací instituce. Heslo, které provázelo posluchače po celé dva dny, znělo: *Univerzita třetího věku - historie, současnost a perspektivy dalšího rozvoje.*

Zdroj: <http://www.u3v.muni.cz/index.php?stranka=aktuality>

U3V Veterinární a farmaceutická univerzita Brno

Na této Univerzitě byla výuka v rámci programu U3v zahájena v roce 2001. Je zaštitována fakultou veterinární hygieny a farmakologie. Studium zde trvá 4 semestry, a je zaměřeno hlavně na obor Člověk a zdravé potraviny. Posluchači zde po celou dobu, tak jako na jiných U3V nejsou nikterak zkoušeni či hodnoceni, pouze dochází na přednášky či konzultace.

Zdroj: http://www.vfu.cz/univ_prac/icvi/u3v/

U3V Vysoké učení technické v Brně

V roce 2003 proběhly první semináře na U3V, které podporovalo VUT Brno. Na rozdíl od U3V MUNI jsou zde přednesy zaměřeny hlavně na Moderní technologie a jejich použití v běžném životě. V rámci těchto přednášek se senioři dozvědí také zajímavosti a novinky z oblasti IT technologie, mobilních telefonů a nejnovějších poznatků v technických oborech. Opět se zde senioři naučí mnoho nového a mají stejný přístup k informacím jako posluchači o několik generací mladší.

Zdroj: <http://www.lli.vutbr.cz/univerzita-tretiho-veku>

U3V Mendlova zemědělská a lesnická univerzita v Brně

Jako poslední otevřela možnost vzdělávání seniorům MZLU v roce 2005, oproti ostatním univerzitám zde proběhlo zatím nejméně kurzů, ale i tak patří mezi oblíbené mezi celoživotními studenty. Jako jedna z mála nabízí jak základní tak i nástavbové

studium. Velice oblíbené jsou zde často pořádané exkurze jak po ČR, tak i na Slovensko.

Zdroj: <http://www.icv.mendelu.cz/cz/studium/u3v>

3.4. Lektori zájmového vzdělávání

Lektory působící ve vzdělávacích kurzech určených jak pro celoživotní vzdělávání, tak pro edukaci seniorů můžeme považovat za lidi mnoha tváří. Dle obsahu jejich práce je nutné, aby zvládali najednou více rolí.

„Ve sféře zájmového vzdělávání působí v obecném pohledu čtyři hlavní skupiny lektorů

- lektori zaměstnanci: jsou pracovníky institucí, které realizují edukační a osvětové aktivity (jazyková škola, knihovna, vzdělávací centra)
- lektori podnikatelé: osoba, která pracuje na základě živnostenského oprávnění, práce na smlouvě o dílo, vykonává lektorskou činnost samostatně
- lektori odborníci: edukační činnost provádějí jako součást své práce či souběžně s ní, jde o experty či specialisty ve svém oboru, jejich náplní práce je seznámit širokou veřejnost s výsledky své práce či novými poznatky z jejich oboru činnosti
- lektori dobrovolníci: ve většině případů se jedná o zaměstnance neziskových organizací a spolků, edukační činnosti se věnují ve svém volném čase.

Samotné edukační aktivity můžeme rozdělit do dvou oblastí: klasický a zážitkový

Klasický: (někdy nazývaný expertní) jedná se o standardní vztah přednášejícího a posluchače. Aktivita ohledně vzdělávání je většinou na straně přednášejícího, který studentovy poskytne ucelené informace, látku vyloží a nabídne zároveň i řešení na otázky. Nejvíce využívanými metodami jsou přednášky, exkurze, názorné ukázky.

Zážitkový: je opakem klasického typu, kdy je kladen důraz na aktivitu posluchače, jeho cestu za poznáním výsledku. Edukátor zde vystupuje jako ten, kdo řídí diskusi, podněcuje učební aktivity, jako pomocník při hledání správného výsledku či hypotézy, nikoliv jako ten, kdo nabídne již řešení. Dosažené výsledky jsou o to cennější, jelikož k nim dospěl sám posluchač.“ (Šerák, 2008, s. 126)

Typy organizace a vedení edukačních aktivit:

	Edukátor	Účastník
Klasický přístup	Orientuje se v oboru. Sděluje strukturované informace. Ví, co je správně. Zadává úlohy a cvičení. Kontroluje osvojení předávaných informací	Nemá potřebné znalosti o probíhající problematice. Naslouchá přednášejícímu. Jeho úkolem je pochopení a zapamatování.
Zážitkový přístup	Má požadovanou sumu vědomostí o oboru, ale je otevřen i novým informacím. Předkládá úkoly k řešení. Motivuje účastníky. Iniciuje společné aktivity. Usměňuje proces hodnocení a zobecňované poznatků. Shrnuje závěry. Zakazuje je do širšího rámce.	Vycházíme ze svých životních zkušeností a již získaných zkušeností o tématice. Hlavním postupem je sebeřízené učení. Aktivně řeší úkoly, spolupracuje s ostatními. Zajímá se o konkrétní výsledky a možnosti aplikace získaného. Potvrzuje/upravuje si vlastní závěry.

Zdroj: Šerák, 2008, s. 127

Z pohledu na uvedenou tabulku vyplývá, že celoživotní vzdělávání je vedeno převážně metodou Klasickou, nikoliv Zážitkovým přístupem. Klasická přednáška je tedy stále nejvíce zastoupenou metodou vzdělávání na těchto kurzech. Zároveň lektori nedosahují stejné profesionální úrovně, i když mají hluboké znalosti, schází jim buďto vzdělání v oblasti didaktiky, či schopnost zaujmout a upoutat pozornost posluchačů. *“Pouze v oblasti vzdělávání dospělých se dosud má mylně za to, že kdo dovede napsat ... odborně správný text, dovede mu i dospělé naučit. Tento text je sice starý, ale bohužel stále pravdivý.”* (Šerák, 2008, s. 128)

“Mezi nejrozšířenější nedostatky lektorského vystoupení patří:

- velká odbornost a nesrozumitelnost výkladu
- špatné, či žádné využití pomůcek
- absence zpětné vazby
- hlasová nedostatečnost, či netrénovaný hlas (špatná intonace, šepot, monotónnost)

- chaotické podání látky, nenavazují kapitoly výuky
- nedostatečné přestávky na občerstvení těla i ducha

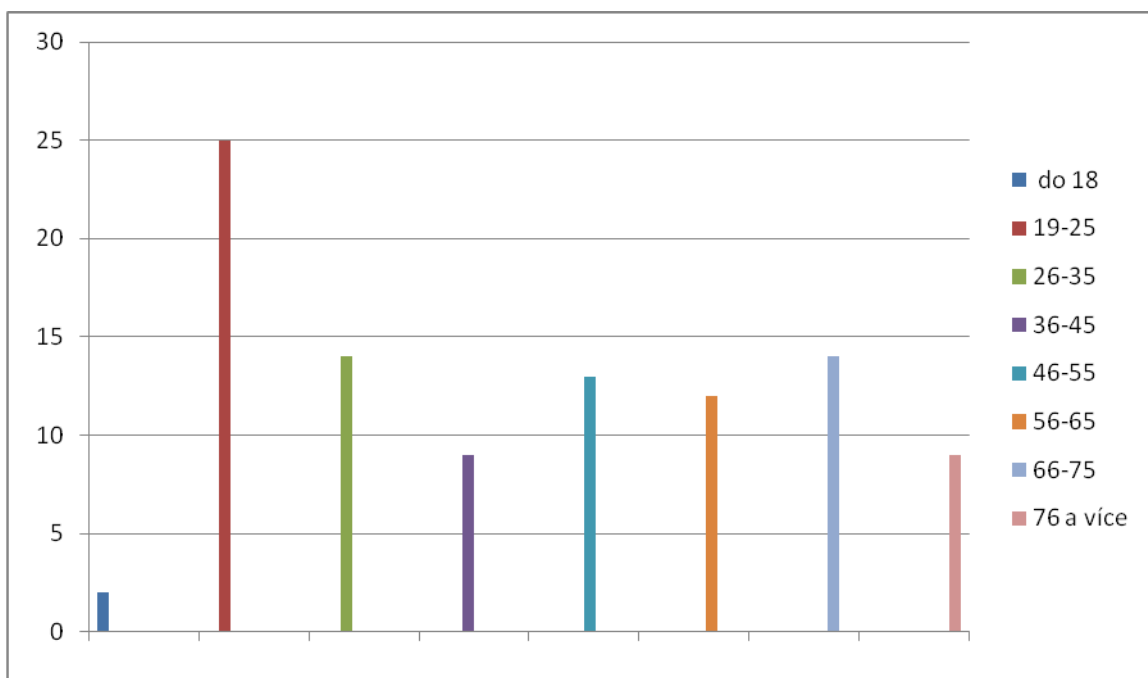
Rady pro zlepšení lektorů (dle Mužíka, 1998, upraveno)

- buďte osobní
- na počátku se srozumitelně představte
- informujte se na dosavadní znalosti
- udržujte oční kontakt
- nebuďte pouze za přednáškovým pultem
- pečlivě vyřídíte informace a podávejte jen ty základní
- každé tvrzení ihned prokažte
- připravte se na pasivitu, ticho, nespolupráci, námitky
- pokud to jde, tak dotyčný předmět ukažte
- sledujte co se děje v učebně a okamžitě na to reagujte
- pokud používáte pomůcku, tak pouze jako pomůcku nikoliv jako náhradu sebe sama
- nezapomeňte uvolnit atmosféru“

(Šerák, 2008, s. 128-129)

Organizace, které se zabývají vzděláváním dospělých a seniorů, si musí do budoucna zajistit dostatek kvalitních a všestranně vzdělaných odborníků, kteří povedou tyto kurzy s nadšením a tato práce je bude nejen žít, ale i přinášet uspokojení.

Graf četnosti účastníků na zájmovém vzdělávání dle věkové skupiny v %

Zdroj: Šerák, 2008, s. 132

Z grafu je patrné, která skupina obyvatel tvoří největší podíl na celoživotním zájmovém vzdělávání. Překvapivě na druhém místě jsou senioři ve věku 66 – 75 let. Lidé, kteří doposud byli na pracovní aktivitu přivyklí, a jejich zaměstnání je neustále nutilo k prohlubování svých znalostí, tak i po odchodu z aktivního pracovního života neztrácejí zájem a nadšení pro vzdělávání. Neustále si udržují všeobecný přehled, či pátrají po nejnovějších údajích z oboru, kterým se celý život zabývali.

4. Praktická část

V rámci svého působení při edukaci seniorů se zabývám otázkou jak jim ještě lépe umožnit cestu ke vzdělání a zároveň jak zlepšit jejich postavení ve společnosti.

Při zpracování této bakalářské práce jsem si položila následující hypotézy, které se pokusím prokázat či vyvrátit.

H1: Kurz Senioři komunikují s novými technologiemi je pro posluchače přínosem.

H2: Posluchači jsou s kurzem spokojeni.

H3: Počet míst v kurzu je dostatečný.

Pro vyhodnocení a potvrzení či vyvrácení hypotéz použiji dotazníkovou metodu a to z důvodu její anonymity, jednoduchému zpracování a neovlivňování oslovených svou přítomností při odpovídání na otázky. Při ústním průzkumu může dojít ke zkreslení dat a neochoty oslovených odpovědět podle sebe, ale podle mého očekávání. Použiji výsledky z jednoho kurzu kde je průměrně 10 – 12 lidí.

4.1. Průběh kurzu Senioři komunikují

V zahajovací den je edukantům představen samotný počítač, jeho uvedení do provozu a připojení na internet. Dále se posluchači kurzu dozvědí jak správně s touto technikou zacházet, jak ji ošetřovat, co vše se za celý týden naučí. Při přednesu se střídá několik lektorů, je vhodné, pokud to jsou lidé staršího věku, kteří již přesáhli hranici 40 let, jsou lépe studenty vnímáni a přijímáni. Dále je nutné dbát na dostatečné dodržování pauz a tempa výuky, je nutné pro každou skupinu posluchačů i určité přizpůsobení výuky. Velice záleží na složení posluchačů, pokud ve svém aktivním životě alespoň někdy přišli do styku s PC, je komunikace lektora s edukanty jednodušší a plynulejší.

Při tomto způsobu vzdělávání má vyučující tu výhodu oproti studentům školního věku, že jsou zde dobrovolně a svého místa v kurzu si velice váží, jelikož ví, že není snadné stát se jeho aktivním účastníkem, nikoliv jen čekatelem v pořadníku.

Následující den kurzu dokáže 90% účastníků samostatně zapnout PC a připojit se k internetu. Další dny slouží k procvičování a upevňování právě nabitých znalostí a zkušeností. Poslední den následuje první vyučovací hodinu celkové zopakování všeho, co se za celý týden naučili a jako každý den od druhého vyučovacího bloku dostávají do svých první den nově založených internetových schránek nějaký pozdrav a úkol, který mají co nejrychleji vyplnit. Většinou se jedná o odpověď na zasláný email či o jeho přeposlání na více příjemců. Mezi další úkoly patří také vyhledávání na internetu, například autobusového spojení z místa bydliště k lékaři či na nákup. Druhou a třetí hodinu posledního vyučovacího dne dostávají k dispozici sponzoři a jejich zástupci seznamují posluchače se základním principem používání platebních karet, jejich placení v lékárnách, v obchodech a dalších výhodách toho mít peníze uloženy v bance nikoliv doma. Pokud posluchači projeví zájem a je v možnostech lektora za daného sponzora odpoví i na dotazy týkající se konkrétních příkladů. Každý z posluchačů obdrží od lektora balíček, kde jsou základní materiály prezentace v tištěné formě, se kterou se bude po celou vyučovací hodinu pracovat. Tento balíček většinou obsahuje i malý dárek, který má připomínat jak jejich snahu naučit se něčemu novému, tak i zároveň propagovat samotného sponzora (propiska s logem, bonbóny, magnetka...)

Prezentace výuky na kurzu Senioři komunikují :

V části, která je mi v tomto kurzu vyhrazena, se snažím seniory naučit zacházet s platební kartou, internetovým bankovníctvím, obsluhou účtu či jinak poradit ohledně bankovních služeb.

Sekce platební karty:

V rámci tohoto bloku vysvětlím desatero správného používání platební karty, jak chránit své osobní data a posluchači také obdrží příručku pro držitele platební karty. Seniorům také vysvětlím, jak s platební kartou zaplatí v obchodě, přes internet, vyberou z bankomatu či přímo v obchodě při platbě za nákup (Cash Back). Zaplatí složenku přes bankomat (ATM Automated Teller Machine) a vyberou si v zahraničí na pobočce banky hotovost (Cash Advance). Na každém kurzu se najde několik posluchačů, kteří platební kartu buďto nevlastní či neví, co všechno se s ní dá dělat. Předností této moderní služby placení v obchodech je minimum hotovosti, kterou musí mít u sebe, dále možnost mít

kdykoliv své finanční prostředky k dispozici na nenadálé nákupy či nutnost zaplatit nečekaný výdaj.

Základní použití platební karty je výběr z bankomatu, pro jeho provedení je nutné, aby majitel znal PIN (Personal Identification Number). Senioři jsou upozorněni na nutnost si tento údaj na platební kartu nezaznamenávat, či nijak u platební karty neuchovávat. Následně je jim vysvětlen rozdíl mezi elektronickou a embosovanou, kreditní a debetní platební kartou. Co je to magnetický proužek a proč jsou v současné chvíli platební karty již jen čipové. Po úvodu se většinou přes množství otázek nemohu dostat dále k výkladu látky, tudíž používám metodu, otázky si prosím poznamenejte a na koci bude vše zodpovězeno. K tomuto kroku jsme přistoupila po zkušenosti, kdy na většinu otázek jsme odpověděla při dalším výkladu.

Sekce internetové bankovníctví :

Po skončení výkladu ohledně platebních karet přecházím na ukázkou použití internetového bankovníctví, kdy na internetových stránkách www.servis24.cz je také k dispozici demo verze této služby. Zde si mohou senioři vyzkoušet, jak si zkontrolují svůj účet z domova, zaplatit složenku, zrušit či změnit trvalý příkaz. Při komunikaci ohledně internetového bankovníctví se snažím používat jednoduché věty, snažit se vše názorně ukázat přes obrazovku počítače, kterou promítám pomocí diaprojektoru na plátno. Posluchači tak mají možnost, kdykoliv si svůj postup obsluhy aplikace ověřit či sledovat přesný postup přihlášení a zadání transakce. Po prohlédnutí aplikace vyzvu edukanty k provedení samostatné práce, kdy se její zadání a náročnost mění podle složení dané skupiny. Na závěr tohoto bloku vyzvu k položení otázek, či dám možnost k ověření poznatků, zda si je poznamenali správně. Je zde také možnost individuálního poradenství u počítače seniora, kdy se mi svěří se svým problémem či dotazem, pokud jej nechce prezentovat veřejně. V této chvíli mi nezbyvá nic jiného nežli jim poděkovat za pozornost a popřát mnoho zdarů při dalším používání počítače.

Po skončení prezentace obou sponzorů dochází k ukončení samotného kurzu a účastníci přebírají osvědčení většinou z rukou vedoucího zařízení, které kurz pořádá.

Po předání osvědčení o absolvování kurzu Senioři komunikují, dostanou účastníci ještě poslední úkol, tj. vyplnění dotazníku. V dotazníku je uvedeno celkem 6. otázek

a hodnocení lektora. Ukázka dotazníku je uvedena v přílohách pod číslem 1. Dotazník je anonymní a edukanti v něm uvádí svoji věkovou skupinu, jak se o tomto projektu dozvěděli, zda už někdy v minulosti obdobný kurz navštívili, proč se rozhodli kurz navštěvovat, co je na zmíněném kurzu zaujalo a na závěr jsou požádáni o doporučení co do budoucna zlepšit, doplnit či řešit jiným způsobem. Po zodpovězení otázek následuje část, kde senioři zhodnotí kvality lektora v sedmi oblastech, ve kterých jim mohou přidělit známky:

- 1 - výborné
- 2 - uspokojivé
- 3 - dobré
- 4 - málo dostačující
- 5 - nedostačující

Průměrný věk ve skupině, ze které uvádím výsledky v tabulce byl 66-70 roků. Pokud porovnáám zastoupení mužů a žen, byli ženy v převaze.

Tabulka věkových skupin účastníku kurzu:

55-60	61-65	66-70	71-75	76-80	81-85	86-90	90 +
0	2	6	2	1	0	1	0

Při hodnocení lektora ve sledované skupině bylo zjištěno následující:

Číslo otázky	Hodnocení výborně	Hodnocení uspokojivě	Hodnocení dobré	Hodnocení málo dostačující	Hodnocení nedostačující
1	11	1	-	-	-
2	9	3	-	-	-
3	11	1	-	-	-
4	12	-	-	-	-
5	10	1	1	-	-
6	12	-	-	-	-
7	12	-	-	-	-

Na otázku kde se o kurzu dozvěděli se většina odpovědí (80%) shodovala a jako zdroj informací o tomto kurzu uvedla tisk a přátele, kteří již navštívili.

Při otázce, zda již podobný kurz navštívili, mi kromě jednoho všichni účastníci potvrdili nulovou zkušenost s touto možností vzdělávání ohledně počítačů.

Důvody pro návštěvu kurzu: při této otázce byla největší různorodost odpovědí a to z důvodu jedinečnosti každého z nich.

Při otázce na kvalitu kurzu a co zlepšit se všechny odpovědi shodovaly ve smyslu: kurz byl výborný a jako zlepšení uvádí jeho další pokračování.

Z vyplněných dotazníků bylo zjištěno jednoznačné spokojení s náplní kurzu a vybaveností učebny. Menší spokojenost byla u kulturnosti prostředí (kurz byl pořádán v prostorách BVV, nebylo zajištěno dostatečné soukromí od ostatních aktivit v budově). Menší míra spokojenosti se také projevila při hodnocení tempa učební látky. Toto hledisko je vždy ovlivněno věkovou skladbou kurzu a znalostí látky ze strany edukantů. Celkově tento kurz hodnotím jako úspěšný.

Z uvedeného vyplývá potvrzení H1 a H2, kdy se mi podle vyplněných dotazníků od účastníků kurzu tyto dvě hypotézy potvrdily. Vyhodnocení H3 je velice problematické a to z důvodu omezeného počtu odpovědí ze strany oslovených. Z údajů získaných od Akademie J. A. Komenského v Brně, kde je každý rok zájem ze strany seniorů o tento kurz daleko vyšší než počet míst, mohu považovat H3 za vyvrácenou. S Akademií J. A. Komenského dlouhodobě na této edukační činnosti spolupracuji. V letošním roce pro město Brno bude možné pořádat pouze dva kurzy, což je hluboce pod hranici zájmu seniorů o tento druh vzdělávání. Doposud bylo pořádáno J. A. Komenského ve spolupráci s Nadací Livie a Václava Klausových 5 – 7 kurzů ročně. Akademie J.A.Komenského v Brně je hlavním partnerem v pořádání kurzů pro edukaci seniorů pro Nadaci ČS a Nadaci Livie a Václava Klausových. Tato spolupráce již trvá od roku 2007 a je přínosná pro všechny zúčastněné. Pracovníci AJAK jsou odborníky

na vzdělávání všech věkových skupin. Mezi další aktivity, které jsou zde uskutečňovány jsou vzdělávací programy podporované jak vládou ČR, tak i fondy EU.

Těchto kurzů se jako lektor účastním již od samého počátku a vždy mě velice potěší zájem seniorů o tento druh informací. Jejich dychtivost je nakažlivá a tato činnost mi přináší emocionální uspokojení.

Závěr

Bakalářská práce „ Senioři komunikují s novými technologiemi “ je snahou o přiblížení edukace seniorům i těm, kteří se doposud o tuto problematiku nezajímali. V budoucnu bude nutné tuto aktivitu podpořit nejen ze strany státu a EU, ale i ze soukromé sféry, která může tomuto sektoru dát značné finanční prostředky pro jeho další rozvoj.

V bakalářské práci jsou definovány základní pojmy a specifika edukace seniorů. Práce se zabývá nejen možností vzdělávání lidí v období sémia, ale i jeho celoživotní formou. Dále je zde srovnání edukace v ČR a Německu, jak v období sémia, tak i v plně aktivním pracovním životě.

Je alarmující, kolik seniorů v současné době touží po vzdělání a možnosti získat znalosti pro obsluhu počítače, mobilního telefonu či platební karty. Tyto dovednosti považujeme za zcela běžné. Pro nás, mladší generaci, jako zcela nezbytné dovednosti. Nabídka těchto kurzů je ovšem omezená a díky sníženému přílivu financí z důvodu krize se pro tento rok ještě zmenší na pouhých 100 kurzů. Neschopnost seniorů používat tyto produkty moderní doby je v současné společnosti znevýhodňuje a izoluje od informací. Tato izolace se může prohloubit a seniory ze společenského života zcela vyloučit.

V samostatné části této práce uvádím informace o nadacích, se kterými spolupracuji a dále uvádím data ohledně U3V, které jsou ve městě Brně a jejich zaměření na určité obory.

V části praktické uvádím, jak probíhá samotný kurz Senioři komunikují, jeho průběh a poukazují na postupně získávané dovednosti seniorů. Toto podkládám výsledky dat získaných pomocí dotazníku, kdy se snažím prokázat stanovené hypotézy. Z výsledků mohu potvrdit prokázání hypotézy č. 1 a 2. Hypotéza č. 3 se pomocí dat získaných z dotazníku nepotvrdila.

“Necht’ stáří shoří, když den umírá.“ Dylan Thomas

RESUMÉ

Bakalářská práce „ Senioři komunikují s novými technologiemi “ je snahou o přiblížení edukace seniorům i těm, kteří se doposud o tuto problematiku nezajímali. V budoucnu bude nutné tuto aktivitu podpořit nejen ze strany státu a EU, ale i notně ze soukromé sféry, která může tomuto sektoru dát značné finanční prostředky pro jeho další rozvoj.

V bakalářské práci jsou definovány základní pojmy a specifikována možnost nápravy do budoucna. Práce se zabývá problematikou edukací seniorů jako nutnosti pro zajištění svého lepšího postavení v období stáří. V tomto textu se také snažím porovnat míru a kvalitu edukace seniorů v ČR a Německu. Dle zjištěných údajů je edukace seniorů v Německu na vyšší úrovni než v ČR, ale i tak je stále nedostačující. V ČR zajišťují vzdělávání seniorů hlavně Nadace a Univerzity třetího věku. Počet nabízených míst v těchto zařízeních je však stále menší než počet podaných přihlášek.

Bakalářská práce je zpracována formou analýzy literatury a podkladů od předních autorů knih a vědeckých prací z oblasti vzdělávání, vývojové psychologie, badatelů z oblasti stárnutí a vlastních lektorských zkušeností s edukací seniorů.

ANOTACE

Bakalářská práce je reakcí na nedostatečné možnosti edukace seniorů v ČR. Dále zde porovnávám úroveň vzdělávání seniorů v ČR a Německu. Jsou zde uvedena celosvětová opatření, kterými se snaží jak Česká republika, EU i OSN tuto situaci zvrátit. V bakalářské práci jsou definovány základní pojmy pro zavedení rozšířené nabídky edukace jako součást běžného profesního i seniorského období života.

Poukazuje na možná rizika postupného vyloučení seniorů z běžného života.

Klíčová slova

Senior, lektor, vyloučení, izolace, stáří, nadace, vzdělávání, edukace, komunikace, rodina. Škola, diskriminace, život, společnost, učení.

Abstrakt

The Bachelor's thesis is a response to the lack of possibilities of education of seniors in the Czech Republic. Furthermore you compare the level of education of senior citizens in the Czech Republic and Germany. There are provided as a global measure, which seeks both the Czech Republic, EU and OSN to reverse this situation. The Bachelor's thesis defined the basic terms for the introduction of an extended offer education as part of routine professional and senior year of life.

Points to the potential risks of phasing out older people from everyday life.

Key words

Senior, Lecturer, exclusion, isolation, age, foundations, education, education, communication, family, School, discrimination, life, society, learning

Seznam literatury:

1. AMÉRY, J. *O stárnutí, Revolta a rezignace*, 4. vydání, Praha: Prostor, 2005, 176 s., ISBN: 978-80-7260-207-0
2. FERJENČUK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*, 1. vydání, Praha: Portál, 2000, 256 s., ISBN: 80-7178-367-6
3. GRUSS, P. (ed), *Perspektivy stárnutí*, 1. vydání, Praha: Portál, 2009, 224 s., ISBN: 978-80-7367-605-6
4. HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*, 1. vydání, Praha: Panorama, 1990, 407s., ISBN: 80-7038-158-2
5. JIRÁSKOVÁ, R. a kol., *Mezinárodní porozumění a komunikace*, 1. vydání, Praha: 2005, 198s., ISBN: 80-86861-80-5
6. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, KODYMOVÁ, *Sociální práce v praxi*, 1. vydání, Praha: Portál, 2005, 352 s., ISBN: 80-7367-002-X
7. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, 2. vydání, Praha: Portál, 2005, 272 s., ISBN: 978-80-7367-368-0
8. PETŘKOVÁ, ČORNAČIČOVÁ, *Úvod do teorie a praxe edukace seniorů*, vydala Univerzita Palackého v Olomouci, 2004
9. ŘÍČAN, P. *Cesta životem, přepracované vydání* 2. vydání, Praha: Portál, 2006, 309 s., ISBN: 80-7367-124-7
10. ŠANC, M. *Internet pro seniory upravené vydání*, 2. Vydání, Praha: Computer Press a.s., 2009, 181 s., ISBN: 978-80-251-2382-9

11. ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*, 1. vydání, Praha: Portál 2009, 208 s., ISBN: 978-80-7367-551-6

12. VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*, 1. vydání, Praha: Karolinum, 356 s., ISBN: 80-246-0841-3

Noviny, časopisy, tisk

13. Časopis české stomatologické komory, ročník 20, číslo 3. rok 2010, ročenka 2009 (příloha)

14. Závěrečná zpráva o vyhodnocení projektu senioři komunikují 2009 – Nadace ČS

15. Výroční zpráva Nadace Livie a Václava Klausových, 2009

16. Příručka pro držitele platebních karet, vydala ČS, a.s.

17. Desatero správného používání platebních karet

18. leták: Chraňte svá osobní data

Internetové zdroje:

19. <http://au3v.vutbr.cz/>

20. <http://www.u3v.muni.cz/index.php?stranka=aktuality>

21. http://www.vfu.cz/univ_prac/icvi/u3v/

22. <http://www.lli.vutbr.cz/univerzita-tretiho-veku>

23. <http://www.icv.mendelu.cz/cz/studium/u3v>

24. <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teori>

Přílohy:

Příloha č. 1	Vzor dotazníku
Příloha č. 2	Fotografie zpřístupněné Nadací ČS, pořízené při kurzech Senioři Komunikují
Příloha č. 3	Formulář žádosti nadace ČS
Příloha č. 4	Letáčky používané při kurzu: Základní finty počítačové kriminality
Příloha č. 5	Letáčky používané při kurzu: Desatero správného používání platební karty
Příloha č. 6	Letáčky používané při kurzu: Chraňte svá osobní data
Příloha č. 7	Pohlednice a odpovědní karta Nadace ČS pro výběr další oblasti, kterou bude Nadace ČS podporovat

Příloha č.1

Vzor dotazníku:

Jméno (dobrovolné).

Kontakt (dobrovolné)

Dotazník spokojenosti

Hodnocení kurzu v rámci projektu Senioři komunikují

Datum:.....

1) Vyberte prosím a označte svoji věkovou skupinu.

55-60

66-74

76-80

86-90

61-65

71-75

81-85

91- více

2) Kde jste se dozvěděl/a o projektu Senioři komunikují

3) Setkal/a jste se již v minulosti s podobným kurzem a kde?

4) Z jakého důvodu jste se rozhodl/a absolvovat kurz Senioři komunikují a jakým způsobem využijete získané vědomosti?

5) Uveďte, co se Vám na kurzu líbilo

6) Uveďte, co by bylo vhodné zlepšit popř. doplnit

Hodnocení lektora a kvality kurzu

1- Výborné 2- uspokojivé 3- dobré 4- málo dostačující 5- nedostačující

Prosím zakroužkujte stupeň hodnocení, který nejlépe vystihuje vaši spokojenost.

1) Přehlednost, srozumitelnost a jasnost učebního materiálu

1 2 3 4 5

2) Optimální tempo vysvětlování látky

1 2 3 4 5

3) Přípravenost lektora a jeho schopnost vysvětlit látku

1 2 3 4 5

4) Splnila náplň kurzu vaše očekávání?

1 2 3 4 5

5) Byla učebna dostatečným, kulturním a důstojným prostředím?

1 2 3 4 5

6) Byl v učebně dostatek funkčních počítačů a jiných metodických pomůcek?

1 2 3 4 5

7) Doporučil/a byste tento kurz některému ze svých přátel?

1 2 3 4 5

Upozornění: výsledky tohoto anonymního dotazníku budou použity při zpracování bakalářské práce. Děkujeme za vyplnění.

Příloha č.2.

Fotografie zpřístupněné Nadací ČS, pořízené při kurzech Senioři komunikují

Příloha č.3

FORMULÁŘ ŽÁDOSTI

Vyplněný formulář můžete zaslat na emailovou adresu nadacecs@csas.cz nebo na adresu Nadace České spořitelny, Olbrachtova 1929, Praha 4, 140 00.

	(název projektu)
--	------------------

<u>CHARAKTERISTIKA:</u> (popis projektu)
<u>PARTNERSKÁ STRUKTURA:</u> (vyjmenujte kteří další partneři jsou potvrzeni/v jednání)
<u>CELKOVÉ NÁKLADY NA PROJEKT:</u>
<u>ČÁSTKA POŽADOVANÁ OD NADACE ČS:</u>
<u>JMÉNO ŽADATELE/ŽÁDAJÍCÍHO SUBJEKTU, DATUM:</u>

Příloha č.4

Leták ČS: Znáte základní finty počítačové kriminality?

Znáte základní finty počítačové kriminality? Neskočte jim na ně!

Problematika bezpečného využívání internetu pro potřeby plateb a dalších operací se stává stále aktuálnější nejen v České republice. Otevřená prostředí internetu láká ke zneužití. Počítačová kriminalita je závažný trestný čin. Jaké jsou základní typy podvodů a jak se jim bránit?

Co je phishing?

Phishing je podvodný e-mail, který má za cíl vytáhnout od příjemce citlivé údaje, jako jsou čísla karet včetně kódu ze zadní strany karty (tj. kód nad magnetickým proužkem, tzv. CVV/CVC ochranný kód, který se používá jen při placení po internetu), dále například přístupové údaje pro internetové bankovníctví (identifikační číslo, heslo i další bezpečnostní údaje), a následně je zneužít.

Jak poznám podvodný e-mail?

Pokud Vám nejednou chodí jménem banky e-maily, které obsahují internetovou adresu nebo odkaz na stránku vyžadující vaše přihlašovací údaje či údaje ke kartě, je to phishingová zpráva. Banka takové zprávy nikdy nerozšířila a nemá původ tyto informace od Vás požadovat.

- Do služby internetbankingu se nikdy nepřihlašujte z internetových adres uvedených v e-mailech
- Při vstupu na stránky internetového bankovníctví vždy vypište internetovou adresu služby do pole URL, adresu prohlížeče na nově otevřené internetové stránce.
- Adresa stránky vždy začíná „https://“, znamená „s“ před dvojtečkou znamená, že jde o zabezpečenou komunikaci internetového prohlížeče se serverem.
- Při přihlášení nejsou požadovány žádné další údaje, které nebyly dříve požadovány. Také se nehodí žádné duplicitní potvrzení osobních údajů.

Další techniky kybernetické

Phishing – technika podvodu, při které se stábníci esadí pomocí upraveného přehledu internetových adres přesměrovat uživatele internetového bankovníctví na připravené podvodné stránky. Uživatel se tak dostane na předem připravenou kopii stránek, jejím účelem je opětovně zjistit citlivé osobní údaje a následně je zneužít.

Trajský kůr – typickým příkladem je keylogger, který se snaží vysledovat přihlašovací údaje zadávané uživateli. Zjištěné informace pak předává svým tvůrcům.

Malware – všeobecné označení pro škodlivé programy. Napadené počítače mohou sloužit ke sběru adres, e-mailů spamu, včetně phishingových e-mailů a šíření dalších malware.

Všechny podvodné techniky se snaží obejít bezpečnostní technologie a bez vědomí uživatele se samovolně instalovat do počítače. Například při brouzdání po internetu, spuštění pochybných příloh v e-mailech nebo instalaci neodvěřených programů. **Pokud se Vaše internetové bankovníctví chová nestandardně nebo máte nějaké podezření, kontaktujte ihned důvěrné informace a ukončete aplikaci. Následně kontaktujte identifikační centrum Vaší banky.**

Jak se jim bránit?

Důležité je dodržovat bezpečnostní pravidla:

- Aktualizovat operační systém v počítači. Většina systémů umí při správném nastavení tyto aktualizace pravidelně kontrolovat, stahovat a instalovat.
- Používat kvalitní antivirový program a rovněž ho pravidelně aktualizovat.
- Vhodné je mít nainstalovaný program pro ochranu před spywarem.
- Své přihlašovací údaje i údaje z platební karty pečlivě chránit.
- Pro ochranu účtu přes internet nepoužívat veřejně přístupné počítače, umístěné například v různých internetových kavárnách.
- Pokud již k prozrazení citlivých osobních údajů dojde, kontaktujte neprodávě naši banku.
- Chcete-li mít jistotu, investujte do certifikátu na čipové kartě. Zdá se Vám číselka kolem 1 500 Kč vysoká? Ale bezpečnostní zámek do Vašeho bytu nebo zabezpečení auta také něco stojí.

Česká spořitelna se spoluzarčí a www.hoax.cz.

**ČESKÁ
SPORITELNA**

Příloha č. 5

Leták ČS: Desatero správného používání platební karty

www.csas.cz Informační linka: 800 207 207 www.spojovatel.cz

Desatero správného používání platební karty

Dámy a pánové, blíž se prázdniny, sezóna dovolených a také sezóna zvýšených plateb kartami i zvýšených počtů pokasů o kšiděže a podvedy včetně těch, které souvisí s kartami. Chcete-li se problémům vyhnout, dodržujte, prosím, tato pravidla.

- 1. Chránit se začínáte již při převzetí karty**
Při převzetí karty ihned podepíšte a poříďte si kopii podepsaného podpisového protokolu.
- 2. Karta je pouze Vaše**
Kartu nikomu nepůjčujte – držení karty neoprávněnou osobou zakládá podstatu trestného činu.
- 3. Chráněte PIN a údaje o kartě**
PIN nikomu nesdělujte a v žádném případě PIN neukládejte v blízkosti karty/nepište na kartu. Zásadně nereagujte na e-mailové či telefonické požadavky o sdělení údajů o platební kartě (žádá karty, platební, bezpečnostní kód ze zadní strany karty případně i PIN).
- 4. U bankomatu buďte opatrní**
Přehlédněte si bankomat, ze kterého chcete vybrat. Při zadávání PIN objeďte na to, aby nikdo ze vašich zádý nemohl PIN odpozorovat. Pokud se bankomat chová nestandardně nebo je na něm připevněno nějaké neobvyklé přídavné zařízení,

informujte správce bankomatu a raději jich vybrat jinam. V případě problémů při výběru nepřijímejte v žádném případě „pomoc“ cizích osob (např. rady na opačnou změnu PIN). V případě, že bankomat nevydává bankovky zkontrolujte pro jistotu zda nebyl na výdejní otvor instalován falešný kryt.

- 5. Poškozená karta přestává sloužit**
Chráněte magnetický proužek a kontakty čipu karty před mechanickým poškozením (poškřábáním) a před zmagnetizováním (mobilním telefonem, magnetickým zapínáním kabelek, počítačem aj.).
- 6. Ztrátu karty je třeba odhlásit co nejdříve**
Kartu noste oděšeně od osobních dokladů a pravidelně kontrolujte, zda je na svém místě. Ke kartě se chovejte vždy se stejnou pozorností jako ke svým penězům.
- 7. Při placení kartou buďte pozorní**
Při placení kartou sledujte personál obchodu. Dbejte na to, aby vaše karta byla použita pouze na jednom čtecím zařízení

ČESKÁ SPORITELNA
Josef Váň šéf

- 8. Nákupy bez návštěvy obchodu šetří čas, ale vyžadují obličej**
Pokud máte při plátcbě kartou přes internet nebo telefon jakékoli pochybnosti o obchodníkovi, raději zvolte jiný způsob úhrady než platební kartou. Nejbezpečnější jsou internetové obchody, na jejichž stránkách naleznete logo „Verified by Visa“ resp. „MasterCard Secure Code“.
- 9. Sledujte své výpisy z účtu**
Pravidelně kontrolujte výpisy z účtu a při jakékoli nesrovnalosti neproděně informujte banku.
- 10. Pokud dojde k nehoráckému, jednejte co nejdříve!**
Při ztrátě nebo odcizení karty ihned zablokujte. (Blokace karet České spořitelny na tel. 800 207 207, ze zahraničí: +420 582 405 405).

Příloha č. 6

Leták ČS: Chraňte svá osobní data

www.csas.cz MPLV 1.05/3006/412

Chraňte svá osobní data

Věnujeme velkou pozornost tomu, aby u nás byly Vaše vklady vždy v bezpečí. Dodržujeme přitom standardní a mezinárodně uznávané bezpečnostní směrnice a pravidla.

Bezpečnost svého účtu můžete ověřit i Vy sami – přinášíme Vám **soubor bezpečnostních doporučení, pravidel i opatření**, jejichž dodržováním zabezpečení svého účtu ještě zvýšíte. Děkujeme, že nám pomáháte chránit Vaše vklady.

Chraňte svá osobní data stejně, jako chráníte své peníze. Nenechávejte své údaje na místech, která jsou snadno přístupná, nesdílejte své osobní údaje prostřednictvím telefonu, e-mailu, SMS nebo internetu. Pokud ztratíte své osobní doklady či firemní dokumenty, ihned nás informujte.

PIN ke své kartě, hesla a bezpečnostní kódy nikomu nesdílejte – ani členům rodiny či kolegům v zaměstnání. Základně si PIN ke kartě nezapísaňte k dokladům, které nosíte spolu s kartou. Při používání PIN buďte obezřetní i ke svému okolí. V žádném případě nereagujte na „radý“ nebo „pomoc“ neznámých osob.

Důležitým osobním údajem je i podpisový vzor. V zájmu Vaší bezpečnosti by měl být podpisový vzor zcela jedinečný, může obsahovat i speciální znak, neměl by být ani příliš jednoduchý. V každém případě by se měl lišit od Vašeho běžného podpisu.

Pravidelně kontrolujte stav svého účtu, například prostřednictvím bankomatů, elektronického bankovního nebo na výpisu z účtu. Pokud máte pochybnosti o jakékoli transakci, ihned nás kontaktujte.

Pokud dostanete e-mailevou zprávu, která se tvrdí, jako by byla odeslána z České spořitelny, a vyzývá Vás k zadání citlivých údajů (hesel do internetového bankovníctví, PIN ke kartě apod.), v žádném případě na takové e-mail nereagujte. Pokud jste na zprávu odpověděli, okamžitě se na nás obraťte. Klientům nikdy nepošíláme e-maily s aktivními odkazy, které by vyžadovaly zadání citlivých údajů.

Na požádání stanovíme, že při všech transakcích v pobočce budete předkládat občanský průkaz nebo i další doklad totožnosti. Pokud nebudou splněny dohodnuté podmínky, neprovedeme požadovanou službu nebo transakci. Můžete se také rozhodnout, zda budete chtít provádět platební příkazy prostřednictvím sběrných boxů nebo zda tuto možnost zcela vyloučíte.

Dodržováním těchto pravidel a doporučení výrazně zvýšíte ochranu svých vkladů!

Jesse Várušák

Příloha č. 7

Pohlednice a odpovědní karta Nadace ČS pro výběr další oblasti, kterou bude Nadace ČS podporovat.

Odpovědní karta

Vyberte oblast, kterou by podle Vás měla podporovat Nadace České spořitelny ve Vašem regionu:

- senioři
- drogově závislí
- děti
- znevýhodněné skupiny (mentálně a fyzicky postižení, invalidy, týrané osoby)
- ekologie
- vzdělání
- zdravotnictví
- kultura

uvedte případně jinou oblast: _____

Prosím zaškrtnete svůj věk:

☐ 18-25	☐ 26-35	☐ 36-50
☐ 51-70	☐ nad 70	

Prosím zaškrtnete své pohlaví:

☐ žena	☐ muž
-------------------------------	------------------------------

Děkujeme

